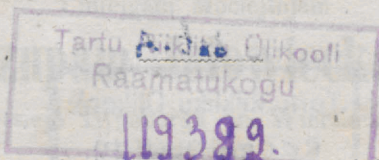

REKINOSZONAS-
pamociejšzona,

cik

ziemniku-laudim wajaga.

Itiej gromatienia sarakstiejta un izdrukowota

caur

Draugim Ļatwīšzu-Barnu Infantuziemis.

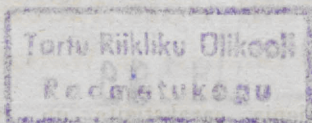
Rejgā.
1863šā godā.

Nomā tajsiejšzonas gromotu Ernesta Platesa.

No zensures atwehlehts.

Rihgâ, 12tâ Nowember mehescha deenâ 1862trâ gaddâ.

est.A

17799

Cinieggam Mociejtojam

Danielam Rymkiewiczam,

Dekanam Łubana pusies un Wiersinikam Warklonu Baz-
niejcys,

Cinieggam Mociejtojam

Tomaszam Kopciam,

Dekanam zamô Dynaborga un Wiersinikam Leyksnys Baz-
niejcys,

Cinieggam Mociejtojam

Jezupam Jałowieckam,

Dekanam wiersiejô Dynaborga un Wiersinikam Krośłowys
Bazniejcys

un

Cinieggam Mociejtojam

Jezupam Macilewiczam,

Wiersinikam Bazniejcys Duksztugoła-Szadurskûs,
kotry

ar tãwa prôtu sirśniejgi ap tû godoj, laudś dziejwojami
iksz winiu Parafiejom un Dekanatim łaj top mudynoti uz
prôta cielszonu,

szej gromatienia

par patiejcibys ziejmi
ir dawynota

1863szã godã,

Jaunagoda mieniesza 1mã dinã.

Pryszkwordi.

Mi. wíns tajds na byuś, kas na prostu iksz mozuma rekinot'. Kad tiew ir 5 rubli rukà, un tū 2 rublus wiel dabojs, kurs tod na zynoś, ka tiew kupà 7 rubli tagad irajda? Barns pamaniejs, ka tiew, jo tu nu szym 7 rublim 3 izdud, wys wiel 4 palík. Bet kad tys rekińs pułkòs iksz symtim un tyukstuszim it, tod bez rekinoszonas-zinis un wysugudrokajs cyłwaks na spiej tō numaniejt.

Un kocz łaj sieu cyts kupćs aba towara-pierciejs pi pierkszonas un porduszonas daudź litu prut gołwà izrekinot', tod wys gon wajròk ir tajdu laužu, kotry un mozoku skajtli namok poszy saskajtiejt un izlejdzynot', un kotrym uz cyta cyłwaka wòrda ir joatsadud.

VI.

Diel to tod kab ikkurs iksz wyszajdom tajdom wadziejdom zynotu pats sieu palejdziejt, szé itiej gromatienia sarakstiejta, kur ikkotrys, tû abdumodams, un pieć tos sze dutas pamociejshonas wyszajz raudziejdoms, wígli warejs izawujciejt rekinoshonas-zinis, un tułajk jau warejs byut mtrejgs (spokojns), ka ni pats wińsz nikod wtn wajr neapsamoniejts, ni cyts warejs winiu apmoniejt.

Wyszajdom

Wyszajdom tajdom wadziejdom zynotu pats sieu palejdziejt, szé itiej gromatienia sarakstiejta, kur ikkotrys, tû abdumodams, un pieć tos sze dutas pamociejshonas wyszajz raudziejdoms, wígli warejs izawujciejt rekinoshonas-zinis, un tułajk jau warejs byut mtrejgs (spokojns), ka ni pats wińsz nikod wtn wajr neapsamoniejts, ni cyts warejs winiu apmoniejt.

Rekinoszonas

pamociejzona.

1.

Ap skajtiejszonu.

Kas gryb mociejtis rekinot', tam papryszku joprut skajtiejt: wîns, diwi, trejs, czetry, un taj lejdz symtam. Tulaĵk otkon nu jauna: symts un wîns, symts un diwi, symts un trejs, lejdz utru symtieni; nu tagad diwi symti un wîns, diwi symti un diwi, diwi symti un trejs, diwi symti un czetry, un tod trejs symti, czetry symti, un taj tys it ar wînu uz pryszku lejdz dasmytu symtieni, kotrys top nusaukts tyukstuszs. — Kas tolok gryb skajtiejt, tam otkon joisok: wins, diwi, trejs un taj lejdz diešmit symtim, tod tulaĵk winiam diwi tyukstuszy byuš piskajtiejti, un t. t.

Jkkotru rejzi, kod wîns symts, aba tyukstuszs nuskaĵtiejts, otkon ar wîns, diwi, trejs jo-isok.

2.

Ap cyfrom, aba skajtlu-ziejmiom.

Cyfras aba czejpiery ir skajtlu-ziejmies, taj kaj litery ir rokstu-ziejmies. Tajdu cyfru ir dešmit, pruti: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, un 0, kotra saucas tukszziejmie aba nulla. Poszas tos tukszziejmies niko wîn na gieltiej, un kad tu (0000) czetras nulles, un wiel wajrôk tajdu rakstiejtu, wyssas naw ni-kas. Bet winias diel tō ir izdumotas, kab cytom cyfrom wiertiejbu dut, un kab lelokus pulkus izszkiert'. —

Ar szom diešmit cyfrom wyssi skajtli, łaj sieu byutu kocz kajdi leły, ir rokstami un izsokami. — Jo grybi diešmit rakstiejt, tod lić pi cyfrys 1 pa łobaj rŭkaj wiel tuksziejmi kłot, taj: 10. Jo grybi diwidiešmit rakstiejt, tod lić pi cyfrys 2 wiel 0 pa łobaj rŭkaj, pruti taj: 20, tod tys ir diwidiešmit, un tajpat' trejdsiešmit, 30, czterdiešmit, 40, un taj lejdz 90. Jo grybi symts rakstiejt, tod pi cyfrys 1 wiel diwi nulles pa łobaj rŭkaj jŏpilik, taj: 100; tajpat' arydzan diwisymti, 200, trejssymti 300, lejdz 900. — Jo grybi rakstiejt dasmytu symtu tys ir tyukstuszy, tod trejs tuksziejmi wajadziejgas, 1000, un taj tolok 2000 lejdz 9000. — Sze wiel ir jopimiń: tuksziejmie prykszâ, aba cytaj cyfraj pa kajraj rŭkaj, naw nikas, un na wajroj skajtli; 01, 001, 0001, nawa wajrŏk, kaj wins pats.

3.

Ap cyfru wiertiejbu.

- 1 ir tik wins
- 10 ir diešmit
- 100 ir symts
- 1000 ir tyukstusza.

Ar ikkotru nulli wajrŏk, skajtlis ar palik diešmit rejžu lelŏks. 10000, tys jau ir diešmit tyukstuszu. Tajpat' tys ir ar cytom cyfrom.

2, 3, ir diwi, trejs.

20, 30, ir diwidiešmit, trejdsiešmit.

200, 300, ir diwisymti, trejssymti.

2000, ir diwi tyukstuszy, un taj tolok. Cyfrys wiertiejba pait todel nu tos witys, kur winia stow.

Pyrmâ witâ pa łobaj rukaj stow winiei aba winiejbas.

Utrâ witâ, uz kajru pusi idams, stow diešmitniki.

Treszâ witâ uz kajru abâ krejsu pusi stow symtniki.

Catturtâ witâ uz krejsu pusi stow tyukstuszniki, un ikkotra cyfra uz krejsu pusi wysod diešmit rejžu wajrôk wiertiej na kaj tiej posza cyfra winiaj pa łobaj rukaj stowadama; diel probys rakstiejsim 4444.

Tiej cyfra 4 pyrmâ kortâ pa łobaj rûkaj ir 4 winiejbas, cyfra 4 utrâ kortâ ir 4 diešmitniki, cyfra 4 treszâ kortâ ir 4 symti, un cyfra 4 catturtâ kortâ ir 4 tyukstuszy. Tod tagad szys skajtlis (4444) taj ir izsokams: czetrys tyukstuszys, czetry symti, czetru diešmit un czetry.

Sze dudam diel parauga aba diel probys: 1469, 3581, 2972, 8756, 2314, 9999, 1234. Kad wajrôk nekaj czetras cyfras, tod apziejmoszonas wajaga, łaj jûs łobok waratu izszkiert'.

4.

Ap cyfru apziejmoszonu un izsaciejszonu.

Kad szu skajtli redzi, — 100,000 — cik tys ir? Apziejmoj tû, nu łobas pusies isokdams, un pi ikkotras cyfras saciejdam: winiejbas, diešmitniki, symtniki, tyukstuszniki.

Pi catturtas cyfras tajszi szu ziejmi (,); tiej ziejmie tiew rôda, ka tur ir tyukstuszys. Tułajk soć nu tos poszas apziejmotas cyfras otkon skajtiejt: wîns, diešmit, symts. Tod byuś wîglôk izsokams: wîns symts tyukstuszy; jo 100 ir symts, un tos trejs nulles pakalâ roda, ka na symts wîn, bet symts tyukstuszu irajda: todiej taj ziejmiaj wysod jostow tyukstuszniku witâ.

Bet cik szys skajtlis rôda? 321, 468. Dori taj, kaj pyrmiejt. Soki nu łobas rûkas isokdams pi 8: winiejbas; pi 6 soki: diešmitniki; pi 4 soki: symti; pi 1 soki: tyukstuszy, un diel piminiejszonas, ka tys nawa wina winiejba, bet wîns tyukstuszniks, lić szytu ziejmi (,) kłot. Soki otkon pi tos apziejmotas cyfras 1: wîns; pi 2 soki: dieš-

mit, un pi 3 soki symts. Tagad zyni, kajda ikkotra cyfra, un cik winia wiertiej: tiej cyfra 3 ir trejs symti, un cyfra 2 ir diwidiešmit, un 1 ir wîns tyukstuszs; un nu wiel 4 ir czetrysymti, 6 ir sieszdiešmit, un 8 ir ostoni, un nikas wajrôk, Tod tagad wyss tys skajtlis 321,468 taj ir izsokams: trejs symti diwidiešmit un wîna tyukstusza, czetry symti sieszdiešmit un ostoni.

Diel probys tiew duszu skajtli ar sieptieniom cyfrom: 3'060,790.

Apziejmoj szû, kaj essi mocieis. Ajz treszas cyfras tajsji strejpiejti (.), ajsto tie sôcas tyukstuszys; tagad skajti nu szos nulles otkon trejs kortas, un tod pi tos 3 patajsji aukszy strejpiejti.

Sze tod ir tyukstusza rejžu tyukstuszu, kû ejsok nusauc: milionî. Tod tagad tys skajtlis 3'060,790 sze ittaj ir iztiejcams: trejs milionî, sieszdiešmit tyukstuszu, sieptieni symti un diewindiešmit.

Cik tys ir milions, tû eš tiew rodiejszu mozâ lejdziejbâ.

Kad kajdam bogotam Kungam leš obulu-dorzs byutu, un tamâ dorzâ tyukstuszys kûku, un ikkotrâ kûkâ tyukstusza obulu, tod tam Kungam byutu 1000 rejžu 1000 obulu, aba wîns milions obulu.

Kad grybi skajtlus apziejmot, tod wyssod jo-isok nu łobas pusies, bet kad winius grybi iztiejkt aba izsaciejt, tod jo-isok nu kajros pusies:

Sze wiel naskotras probas:

1101, tys ir: tyukstusza, wîns symts un wîns.

1010, — tyukstusza un diešmit.

1001, — tyukstusza un wîns.

1111, — tyukstusza, wîns symts un winpaćmit.

2045, — diwi tyukstuszys, czetrdziešmit un pici.

9999, — diewinis tyukstuszys, diewini symti, diewindiešmit un diewini.

23,571, — diwidiešmit un trejs tyukstuszys, pici symti, sieptindiešmit un wîns.

30,060,	tys ir:	trejścieśmit tyukstuszu un sieszdieśmit.
867,123,	—	ostoni symti sieszdieśmit un sieptinis tyukstuszys, wîns symts, diwidieśmit un trejs.
101,300,	—	symts un wîna tyukstusza un trejs symti.
2'345,609,	—	diwi milionî, trejs symti czetyrdieśmit picys tyukstuszys, sieszysymti un diewini.
56'004,006,	—	pieďieśmit sieszys milionî, czetrys tyukstuszys un sieszys.
203'015,802,	—	diwi symti un trejs milionî, picpaćmit tyukstuszu, ostoni symti un diwi.

Kad tiew kajdi skajtli ir rokstomi, tod tu łabi tiemiej skajtlu wiertiejbu un wîtu. Jo grybi rakstiejt: trejścieśmit sieszys, tod zyni: winiejbas stow pa łobaj rûkaj un dieśmitniki pa krejsaj, todel jôroksta 36. — Jo tiew byutu joroksta trejs symti sieszdieśmit un pici, tod isoć ar symtim, un lić 3 pa krejsaj rûkaj; tamà padigà, aba winiejbu kortà, lić 5, tod tys byuś 365. — Jo tu pici-symti un pici rakstiejt grybadams, taj rakstiejtu (55), tod tys nabyutu łabi un ryktiejgi parakstiejts, ajsto kad tys tik ir pieďieśmit un pici. — Kû tod jôdora, kab tos cyfras pa krejsaj palyktu par symtnikim? Lić tukszziejmi pa wydu; caur tû ti pici, kur utrà kortà pa krejsaj ir stowiejuszy, tagad top symtniku-kortà ajzcalti, un tagad 505 ir ryktiejgi rakstiejts. — Sze nu redzit, kaj tukszziejmies (aba nulles) cisz luti wajadziejgas.

Kad byutu joroksta: picys tyukstuszys un pieďieśmit, tod roksti 5, un pimini, ka szû cyfru catturià aba tyukstuszniku-kortà jostota. Symtniku tie naw; todiel lić winiu wità, pruti treszà kortà, tukszziejmi; dieśmitniku-kortà lić otkon 5; un winiejbas nikajdas naw, todel lić winiejbu

kortâ otkon nulli. Tagad ryktiejgi stowiejs 5050. — Kad tiew diewiendiešmit czetry tyukstuszys ir rokstamys, tod pimini, ka tiew picas cyfras wajadziejgas, lić 9 piktâ kortâ, 4 catturtâ kortâ, un pipildiej tos cytas kortas ar tuksz-
ziejmiom, todel ka sze ani symtniki, ani diešmitniki, ani winiejbas na top pimynati. — Taj raugi, skajtlus ryktiejgi rakstiejt, un wieryš wysšod uz pidaramu ikkuras cyfras witu.

5.

Ap rekinoszonas darejbom aba sposobim.

Tajdu sposobu aba darejbu ir czetry, zynot: 1) saskajtiejšzona, 2) atskajtiejšzona, 3) wajrynoszona aba rejzynoszona un 4) dalejšzona. Ti czetry sposobi aba rekinoszonas darejbas salik galwiejgu ajzgruntynoszonu wyssas cytas rekinoszonas un ziemniku laudim ar jau un tō ir gona. Bet jo kajdam ejstyn wiglys gajsz prots ir, tod tys wiel treju skajtlu rekinoszonu un mozumu nu dalu rekinoszonas war klot mociejtiš.

6.

I. Ap saskajtiejšzonu.

Mozus skajtlus war gołwâ saskajtiejt'; 2 un 3 ir 5, un wiel 4 klot ir 9. Bet kad tiew josaskajta 65 un 501 un wiel 17, tod tiew jau gryuts byutu, tū gołwâ saskajtiejt'. Caur rekinoszonu tys wigli noksiš.

Dori taj: Papryszk roksti	65
tagad roksti	501
lić wiel zamu	17

un tajsji strejpi zam szym skajtlim.

Tagad soé nu łobas rúkas kúpâ skajtiejt, saciejdams: 7 un 1 ir 8, un 5 kłot ir 13. Lié tos 3 zam strejpies pa łobaj rúkaj, un tû 1, kotrys tiew palík un kotrys ir diešmitniks, piskajti pi utros ajles, saciejdams: 1 un 6 ir 7. Tukszziejmie nawa nikas; pi tim 7nim piskajti tû 1, kotrys zamu stow, tod tys kúpâ ir 8, pruti 8 diešmitniki; todiel lié szus 8 zam strejpies utrâ kortâ. Treszâ ajlê ir tik 5; tus 5 lié zamaszkajâ treszajâ ajlê, tod tiew iznoks 583. — Ar tajdu sposobu daudz un tus poszu lełokus skajtlus wîgli war saskajtiejt; tik tû ir jôpimiñ un jô-tiemiej: cyfras wyssod wajaga likt pidarejgâ witâ; winiejbas zam winiejbom, diešmitnikus zam diešmitnikim, symtnikus zam symtnikim, tyukstusznikus zam tyukstusznikim, un taj tolok; cytajž byutu sajukszona un maldiejszonas.

Kad byutu josaskajta: 5, 30, 400, 1490 un 99, tod roksti taj:

$$\begin{array}{r}
 5 \\
 30 \\
 400 \\
 1490 \\
 99 \\
 \hline
 124 \\
 2024
 \end{array}$$

Pyrmu ajli pa łobaj rúkaj saskajtût' tiew iznoks 14; lié tus 4 pyrmiejâ kortâ zam strejpies. Tod 1, kotrys ejstyn ir diešmitniks, pi utros ajles ir piskajtams, kur stow tikwîn diešmitniki; todiel tû war ar mozokom ziejmiom tyulejt strejpis wiersâ utrâ kortâ pirakstiejt, un taj saciejt: 3 un 9 ir 12 (ajsto kad tukszziejmie aba nulla ir porłacama), un wiel 9 ir 21, un wiel wîns ir 22. Lié tûs wînus 2 zam strejpies; tûs utrus 2, kotry jau symtienius rōda, roksti strejpis wiersâ treszejâ ajlê, symtniku kortâ, un da tim winius piskajtiejdams soki: 4 un 4 ir 8, un wiel 2 kłot, ir 10. Lié tû 0 zam strejpies treszâ kortâ,

un piroksti un piskajti tū 1 da catturtaj kortaj, kur tyukstuszniki stow, saciejdams: 1 un 1 ir 2. Lié tagad tus 2 zamaszkâ, tod wyss skajtlis kûpâ byus 2024.

Diel probys un izraudziejszonys sarekinoy wiel sze itus skajtlus, rakstiejdams winius pidarejgâ witâ:

1) Roksti: 7. 84. 40. 300. 6171. 801. 19. Cik tys ir?

2) Cik ir: 919. 25. 280. 700. 56. 5050. 110. 91. 3004?

3) Saskajti: 666. 3. 5670. 53. 333. 400. 6333. 226.

4) — 7422. 10235. 13684. 17567.

5) — 43. 15. 86. 71.

6) — 18. 240. 26. 1000. 501.

7) — 300. 7234. 8. 172. 5093. 7356.

8) — 4320. 35750. 513823. 91367. 8210. 467. 54. 321.

9) — 273849. 847362. 516273. 8495061. 72839405. 6273849. 546576. 89999. 8000.

10) — 5346. 32. 183. 5. 7. 10. 9071.

11) — 12345. 6789. 123. 45678. 90. 1234. 56789.

12) — 27. 309. 91. 9518. 992. 87006. 8765. 90014.

13) — 6524. 308. 2976. 5. 42.

14) — 69035. 60. 428. 8302. 16. 40.

15) — 451. 17. 1249. 8. 123. 987. 5.

16) — 520. 8. 75. 3. 2134. 64000. 849. 70.

346. 1234. 567. 218312. 51348. 1250.

17) — 18. 7. 436. 8342. 10270. 4533. 455.

63. 504. 2399. 89010. 763. 52.

18) — 965. 420. 635. 1540. 28. 730. 3476.

543. 14. 988. 3410. 23. 476. 8.

19) — 45678. 9876. 50311. 8999. 31767.

5678. 1111. 850. 4567. 9898. 123.

217. 1234. 670.

- 20) Saskajti: 8040. 3070. 2020. 8004. 7008. 6005.
 21) — 490890. 8740. 66030. 93820. 70.
 22) — 1845. 7636. 5324. 3251. 8765. 3243.
 23) — 4876. 9385. 8764. 9999. 3333. 4444.
 24) — 336. 587. 489. 777. 879. 354. 706.
 570. 348. 768. 567. 324.
 25) — 978. 596. 340. 706. 387. 594. 687.
 590. 367. 853. 958. 768.
 26) — 999. 999. 999. 999. 999. 999. 999.
 999. 999. 999. 333.
 27) — 29. 45. 48. 76. 84. 99. 88. 67. 38.
 45. 37. 75. 48. 59. 63. 78. 69. 55.
 69. 47. 58. 98. 33. 47. 55. 44. 38.
 28) — 336394. 234578. 349854. 763762.
 342356. 239876. 345678. 298765.
 348759. 268754. 597654.
 29) — 796537. 475372. 237753. 587739.
 264587. 539759. 28764. 3892. 547.
 28. 9.
 30) — 999999. 888888. 777777. 666666.
 357893. 458976. 38750. 2634. 387.
 98. 9.

7.

II. Ap atskajtiejszonu (atnimszonu).

Atskajtiejszona naw cyts nikas, kaj kad tu mozoku skajtli aba pulku nu leloka atjem, aba atskajti, un piec pazawier cik palik. Mozumâ tû jau gon wyssi prut, bet kad tû lefumâ gryb zynot', tod jau uz rekinoszonu jopasadudas.

Diel probys: Kad tiew zynoms, ka tu nu sowa tiejruma 92 pyury rudzu essi izkuls, un klett paglobois, un

ka tu ar wyssu, ku tu otkon essi izsieis un mojôs apieds
 ar sowu sajmi, par wysswyssu skajtiedams 81 pyuru iz-
 diewi, cik tod pyuru wiel klêtî tiew palîk? Dori sze itaj:
 Roksti papryszku, cik pyuru tu ijemi. 92
 un zamu, cik nu tim izdiewi 81

11

un wielê strejpi zamu un atskajti zamieju skajtli nu wier-
 siejo skajtla, nu łobaj rûkaj isokdams un saciejdam: 1
 nu 2 palik 1; liê szu 1 pyrmiejâ ajlê zam sjrejpies. Tu-
 łajk soki otkon: 8 nu 9 palîk aba atlîk 1, un liê itu 1
 utrâ ajlê zam strejpies. Tys skajtlis kurs tagad zam strejpis
 stow, ir atlikamajs skajtlis aba atlikums, un tiew
 rôda, cik pyuru rudzu tiew wiel klêtî da porduszonaj ir
 pałykuszy, pruti 11. Lełokajs skajtlis wyssod wiersâ,
 mozokajs zamu ir rokstams. Sze diel próbys wiel cytas
 izrekinoszonas:

- 1) Atskajti: 23517 nu 98769.
- 2) — 51621 nu 92873.
- 3) — 1234 nu 9999.
- 4) — 56724 nu 78946.
- 5) — 2342 nu 8765.
- 6) — 12126 nu 27389.
- 7) — 5432 nu 9764.

Bet kab cyts byutu 136 pyuru nu sowa tiejruma
 dabois, un 87 izdiewis, cik tod tam wiel byutu klêtî?

Piroksti, kaj pyrmiejt, tû lełoku skajtli auszki . 1.3.6
 un tû mozoku zamaszkâ 87

49

tajsi strejpi un soê rekinot', saciejdam 7 nu 6. — Bet
 tys na war byut; ajsto kad lełoku skajtli na war atjemt'
 nu mozoka. Ku tod darejt? Dori taj. Saciejdam: 7
 nu 6 newaru atjemt, todieł mań pi kajminia jo-ajznam.
 Ajzniem 1 nu tus 3ju, kur kłot stow, un tajsi pi 3 szû
 ziejmi (.) sônûs. Kad tagad szy 3, nu kurym tu 1 ajz-
 niemis essi, ejstyn ir 3 diešmitniki, tod tu essi paniemis

diešmit, kotrus tagad pi tim 6 pyrmiejâ kortâ jô-piskajta. Szy 6 gieltiej tagad tik daudz, kaj 16, un tu wary todiel saciejt: 7 nu 16 atlik 9. Tû ar pierstim wary nuskajtiejt. Lić tagad ti 9 zamaszkâ zam strejpies, un soki otkon pi utros ajles: 8 nu diwieim, — ajsto kad ti 3 ar tû ziejmi (.) naw wajr 3, bet tik 2, jo 1 jau ir atjemts; 8 nu 2 ar ne wary atjemt. Dory todiel kaj pyrmien, tajsji pi 1 itû ziejmi (.), caur ku tu 10 ajzjemis essi, un soki: 8 nu 12 atlik 4, un lić tus 4 zamu zam 8. — Tys 1 ar ziejmi naw nikas; ajsto tu treszejâ kortâ waratu nulli aba tukszejmji zamaszkâ likt', bet tō tu ne dory, todiel, ka nulla pryszkâ nikō ne gieltiej. Taj tiew nu tim 136 pyurym palik (atlik) 49. —

Jo grybi zynot, waj tu ryktiejgi rekinois essi, tod saskajti tû skajtli, kuru tu atniemi ar tû, kurs ir palics, — pruti sze 87 un 49, tod tam lełokam skajtlam jo-iznok, nu kura tu tû mozoku atniemis essi, pruti szy 136 Wierys: 87
49

136

Sze wiel naskotras izrekinoszonas:

8)	Atskajti	91283	nu	152436.
9)	—	7814	nu	23456.
10)	—	8761	nu	923574.
11)	—	979	nu	543268.
12)	—	94648	nu	162465.
13)	—	18774	nu	64382.
14)	—	97689	nu	234567.

Wiel diel probys tiew bys nu 5.0.4
atskajtiejt aba atniemt. 328

176

Kaj ta tu darejsi? Soki taj: 8 nu 4 ne waru atnimt, todiel mañ nu kajminia skajtla 1, jo-ajznam. Tajsji pi 0 ajzjemszonas-ziejmi kłot. — Bet kad tukszejmiej poszaj nawa ko ajzdut, tod ajsto ej tolōk pi cyfrys 5, tajsji tur
2

otkon tû ajznimszonas-ziejmi, un soki: 8 nu 14 atlik 6. Szûs 6 lić zam strejpis. Tiej nokamô nulle bieja caur ajznimszonu nu 5 par 10 pałykusie; bet nu winias otkon 1 ir ajznimts uz cyfru 4 pyrmiejâ kôrtâ; todiel szy 0 tagad tik ir 9. Tod soki, pi utrôs ajles isokdams: 2 nu 9 atlik 7; lić tos 7 zam strejpies, un soki wiel: 3 nu 4 (ajsto tiej cyfra 5 ar tû ajzniemszonas-ziejmi tagad par 4 pałykusie) atlik 1; redź, tod tiew iznok 176, un tys ir tys atlikums nu 504, kad tu 328 nu winiom atskajti.

Diel probys wiel kajdas rekinoszonas:

15)	Atskajti	94634	nu	126029.
16)	—	12348	nu	78037.
17)	—	118762	nu	230405.
18)	—	92391	nu	107080.
19)	—	88765	nu	203040.
20)	—	76462	nu	123060.
Bet tagad wiel nu				5607
atskajti				1003
				<u>4604</u>

Soki taj: 3 nu 7 atlik 4; 0 nu 0 ni kas natiejk atniemamams; lić uz tos witys 0; otkon 0 nu 6 atlik ti poszy 6, un 1 nu 5 atlik 4. Roksti wyssus szus skajtlus zam strejpieś, tod tiew atlik 4604.

21)	Diel probys atniem:	1700	nu	12603.
22)	— — —	23001	nu	56018.
23)	— — —	90008	nu	708762.
24)	— — —	1'000640	nu	5'643208.
Bet cik paliks (atlikś) kad tu nu				5.0.06
atskajtiejsi				2976
				<u>2030</u>

Sze taj jôdora: 6 nu 6 atlik 0; kad 7 nu 0 grybi atnimt, tod tajsi ajzniemszonas-ziejmi pi utras tukszziejmies, un kad redzi ka pi szos ni kô naw, tod tołok tiew jo-ît pi tos 5, un tur jo-tajsa ajzniemszonas-ziejmi. Nu soki

tagad: 7 nu 10 atlik 3; 9 nu 0, kotra tagad (kaj sieu-
kura 0 kotra wîn topa porlekta) par 9 ir pałykusie, ne
atlik nikas. Ne ajzmierś 0 zamaszkâ nulikt! — 2 nu 5,
kotra tagad tikwin ir 4, atlik 2. Ar tajdu sposobu tiew
par wyssu byuś atlies: 2030.

Sze wiel diel probys aba diel parauga cytas izrekinoszonas:

25)	Atskajti	18243	nu	20051.
26)	—	12345	nu	91002.
27)	—	9·876543	nu	12·300045.
28)	—	91234	nu	210000.
29)	—	764062	nu	3·014000.
30)	—	7·804921	nu	9·811001.
31)	—	13246	nu	56789.
32)	—	2423	nu	98979.
33)	—	4·362511	nu	7·586943.
34)	—	23610	nu	98624.
35)	—	7020	nu	57563.
36)	—	4030	nu	689030.
37)	—	202010	nu	809040.
38)	—	2827	nu	4341.
39)	—	704	nu	5612.
40)	—	1978	nu	7853.
41)	—	7736	nu	18345.
42)	—	19682	nu	42561.
43)	—	858	nu	73467.
44)	—	132917	nu	356842.
45)	—	28	nu	601.
46)	—	136	nu	705.
47)	—	13278	nu	40302.
48)	—	20238	nu	80501.
49)	—	3415	nu	90104.
50)	—	34	nu	6200.
51)	—	83	nu	7100.
52)	—	239	nu	8009.
53)	—	178	nu	10000.

54)	Atskajti	3170	nu	20040.
55)	—	213148	nu	500200.
56)	—	280317	nu	8'000500.

S.

III. Ap wajrynoszonu aba rejzinoszonu.

Pyrm isokszonas mociejtis sposoba wajrynoszonas un dalejszonas, wajaga kończa winrejżwin aba rejzis-rekienini nu gołwys pawyssam łabi bez majsiejszonas izamociejt, taj kab winiu caurny caury uz prykszu un atpakal ejstyn łabi zynot, un diel probys kab tu natikwin zynotu saciejt, cik ir 4 rejżis pa 8, bet arydzan, cik ir 8 rejżis pa 4. Todel mociś (wujciś) tu tō rejzis-rekieninia ejstyn łabi, un łaj cyts tiewi daudžrejż porwajcoj nu gromotas, cikam tu jau ni kur win wajr nasamaldiejsi un winiu ejstyn caurny caury nu prota zynosi. Sze ir tys Winrejżwins aba rejzisrekienińsz uz nokamos łopys:

Winrejzwins aba rejzis-rekieninsz.

1 rejz 1 ir 1	5 rejz 5 ir 25
2 rejz 2 ir 4	5 rejz 6 ir 30
2 rejz 3 ir 6	5 rejz 7 ir 35
2 rejz 4 ir 8	5 rejz 8 ir 40
2 rejz 5 ir 10	5 rejz 9 ir 45
2 rejz 6 ir 12	5 rejz 10 ir 50
2 rejz 7 ir 14	
2 rejz 8 ir 16	6 rejz 6 ir 36
2 rejz 9 ir 18	6 rejz 7 ir 42
2 rejz 10 ir 20	6 rejz 8 ir 48
	6 rejz 9 ir 54
	6 rejz 10 ir 60
3 rejz 3 ir 9	
3 rejz 4 ir 12	7 rejz 7 ir 49
3 rejz 5 ir 15	7 rejz 8 ir 56
3 rejz 6 ir 18	7 rejz 9 ir 63
3 rejz 7 ir 21	7 rejz 10 ir 70
3 rejz 8 ir 24	
3 rejz 9 ir 27	8 rejz 8 ir 64
3 rejz 10 ir 30	8 rejz 9 ir 72
	8 rejz 10 ir 80
4 rejz 4 ir 16	
4 rejz 5 ir 20	9 rejz 9 ir 81
4 rejz 6 ir 24	9 rejz 10 ir 90
4 rejz 7 ir 28	
4 rejz 8 ir 32	10 rejz 10 ir 100
4 rejz 9 ir 36	10 rejz 100 ir 1000
4 rejz 10 ir 40	

Apgruziejs winrejžwins aba rejzis-rekieninsz.

10 rejž 10 ir 100	7 rejž 7 ir 49
10 rejž 9 ir 90	7 rejž 6 ir 42
10 rejž 8 ir 80	7 rejž 5 ir 35
10 rejž 7 ir 70	7 rejž 4 ir 28
10 rejž 6 ir 60	7 rejž 3 ir 21
10 rejž 5 ir 50	7 rejž 2 ir 14
10 rejž 4 ir 40	7 rejž 1 ir 7
10 rejž 3 ir 30	
10 rejž 2 ir 20	6 rejž 6 ir 36
10 rejž 1 ir 10	6 rejž 5 ir 30
	6 rejž 4 ir 24
	6 rejž 3 ir 18
	6 rejž 2 ir 12
	6 rejž 1 ir 6
9 rejž 9 ir 81	5 rejž 5 ir 25
9 rejž 8 ir 72	5 rejž 4 ir 20
9 rejž 7 ir 63	5 rejž 3 ir 15
9 rejž 6 ir 54	5 rejž 2 ir 10
9 rejž 5 ir 45	5 rejž 1 ir 5
9 rejž 4 ir 36	
9 rejž 3 ir 27	4 rejž 4 ir 16
9 rejž 2 ir 18	4 rejž 3 ir 12
9 rejž 1 ir 9	4 rejž 2 ir 8
	4 rejž 1 ir 4
8 rejž 8 ir 64	3 rejž 3 ir 9
8 rejž 7 ir 56	3 rejž 2 ir 6
8 rejž 6 ir 48	3 rejž 1 ir 3
8 rejž 5 ir 40	
8 rejž 4 ir 32	2 rejž 2 ir 4
8 rejž 3 ir 24	2 rejž 1 ir 2
8 rejž 2 ir 16	1 rejž 1 ir 1
8 rejž 1 ir 8	

Jau iksz winrejżwins aba iksz rejżis-rekieninia atsarūnas wajrynoszona; bet pi lelokim skajtlim wajaga zynot ejstu wajrynoszonas sposobu. Jo grybi zynot', cik tys ir, kad 36, caur 5 wajrynojsi, tod dori taj: Roksti papryszk 36
 lié tus 5 pa łobaj rūkaj zamu, taj 5

180

un tajsí zam obiejom strejpi.

Un tagad soki: 5 rejżis 6 ir 30. Lié itu 0 nu szó skajtla, kas pi winfejbom pidar, pyrmiejā kortā zam strejpies, un patury tus 3, kotry diešmitnikus roda, iksz piminia (iksza gōda). Un soki otkon: 5 rejżis 3 ir 15, (pruti 15 diešmitniki) un piskajti pi szym 15 diešmitnikim wiel tus 3 diešmitnikus, kurus tu piminia paturei, tod tiew iznok 18. Szus 18 roksti nu tos 0 pa krejsaj pusiaj. tod ar tū 0 kupā byuš 180; un tys ir ryktiejgi.

Wiel diel probys wajrynoj 145 caur 9. 145

9

1305

Soki: 9 rejżis ir 45; tus 5 lié pyrmiejā kortā, tus 4 patury piminia. Tagad soki: 9 rejżis 4 ir 36, un piskajti sze tus 4, kurus tu essi piminia patureis, tod tys ir 40. Roksti tū 0 utrā ajlē, un patury 4 piminia. Nu tagad wajrynoj treszu cyfru, saciejdam: 9 rejżis 1 ir 9, un piskajti tus 4, kurus piminia bieí patureis, tod tys ir 13, kas nu ar zamu ir jo-piroksta zam strejpies. Tod tagad ar wysšu iznok 1305. — Tajpat tiew wajag darejt, kad augšy wiel wajrok ir cyfru.

Sze wiel cytas dūdas cyfras diel paraudziejszonas:

1) Wajrynoj 987,654,321 caur 2.

2) Wajrynoj tū poszu skajtli — 3.

3) — — — 4.

4) — — — 5.

5) — — — 6.

6) — — — 7.

7) Wajrynoj 987,654,321 car 8.

8) — — — — — 9.

Sze wiel cyta wajrynoszona, kur zamiejã kortã wajrok
ne kaj wina cyfra.

Papryszku wajrynoj 507

car 52

Tajsi strejpi un isoć wajrynoszonu ar pyrmu cyfru pa łobaj
rûkaj, saciejdams: 2 rejzis 7 ir 14.

Lić 4 zam strejpies pyrmiejã ajlë, patury tû 1 piminiã,
un soki: 2 rejzis 0 ir 0; bet ajsto kad sze tagad wiel
1 nu pyrmos kortys ir piskajtams, tod lić tû 1 utrejã ajlë,
un soki: 2 rejzis 5 ir 10 un roksti tû ar zam strejpies,
kur tagad stowiejs 1014.

Bet tagad tys skajtlis 507 tikwîn caur pyrmu cyfru
(2) ir wajrynots, un ar wiel car utru cyfru, pruti car 3 ir
wajrynojams. Todiël soki: 5 rejzis 7 ir 35, un lić tus 5
zamaszkã, bet tamã ajlë, kur tys skajtlis stow, car
kotru essi wajrois, pruti utrã (ajlë). Tod soki otkon:
5 rejzis 0 ir 0, bet piskajti tus palykuszus 3, un lić
winius uz tos witas. Tagad soki wiel: 5 rejzis 5 ir 25,
un roksti tû kłot, tod taj byuś kaj tu sze redzi. 507

52

1014

2535

26364

Nu tagad tajsi strejpi zam obiejom kortom, un saskajti
winius taj, kaj tu pi saskajtiejszonas essi mociels, tod tiew
iznoks 26'364.

Sze wiel diel paraudziejszonas:

9) Wajrynoj 45231 caur 21.

10) — 56342 — 32.

11) — 78564 — 54.

12) — 92786 — 76.

13) — 34928 — 98.

Tajpat jödora, kad zamu ir wajrök nekaj diwi skajtli.
Diel probys wajrynoj 4365

car 432

8730

13095

17460

1'885,680

Wajrynoj wiel szus skajtlus:

14) 4567 car 345.

15) 8908 — 627.

16) 12354 — 9873.

17) 465879 — 7564.

Sze tagad wiel cytajdoka wajrynoszona. Wajrynoj
567 par 70.

Lié 7, zam 7, un 0 wajrök uz dryspusi, taj kaj sze
stow; 567

70

39690

Wielé tagad strejpi, roksti papryszku nulli zam tos
strejpies, un tod soé ar 7 tû augzdieju skajtli wajrynot,
saciejdams: 7 rejzis 7 ir 49; roksti tus 9 pi tos 0, un
dori tajpat tolok lejdz poszam gołam, tod tiew iznoks 39690.

Sze wiel kajdas rekinoszonas:

18) Wajrynoj 12389 caur 90.

19) — 87964 — 80.

20) — 709256 — 60.

Kad 500 ar 90 byutu wajrynojami, tod dori taj.

Papryszku roksti 500

900

45000

un zamu 90, bet taj, kab 9 zam 5, un kab tiej 0 wiel
par wínu wítu tolök, ne kaj tos augzdiejos nulles stowatu.
Nu tagad wielé strejpi, saskajti cik nullu (aba tukszziejmiu)
augszy un zamu ir, un lié winias wyssas kûpà zam strejpies

cytu kłot pi cytys (— sze todiel trejs tukszziejmies top
pirakstiejtas —) un tagad soki wiel: 9 rejżis 5 ir 45,
un roksti tū kłot, tod tiew iznokš 45000.

Paraugi wiel ar szym skajtlim:

21)	Wajrynoj	45900	caur	40.
22)	—	89700	—	500.
23)	—	231000	—	800.
24)	—	8700	—	6000.

Kad 2400 byutu jō-wajrynoj caur 360, tod dori taj.
Piroksti papryszku obiejus skajtlus, kaj wajaga.

2400
36 0

144,000

72

864,000

Tagad roksti tos trejs nulles zam strejpies, un wajrynoj
wiersiejos cyfras papryszku car 6, tod iznokš pyrmiejā
kortā 144,000. Tuļajk jo-isok wajrynot car 3. — 3
rejżis 4 ir 12; bet szos 2 tu ne wary likt zam utros
nulles, bet winiu jō-lik tamā ajlē, kur 3 stow, pruti zam
utru 4. Tod tagad soki: 3 rejżis 4 ir 12, un piroksti
2; wiel soki: 3 rejżis 2 ir 6, un 1 kłot, kurs nu 12 pa-
łyka, tod ir 7; taj tiew iznokš 72. Tagad wielē strejpi
un saskajti obiejas kortas, tod byuš kupā 864000.

Raugi rekinot wiel ar szym skajtlim:

25) Wajrynoj 52700 caur 250.

26) — 8900 — 7600.

27) — 2460 — 980.

Kad nulla atsartūnas iksz wyda kajda skajtla, tod otkon
šowajda darejszona. Diel probys wajrynoj . . . 207

caur 108

1656

207

22356

Un soki: 8 rejżis 7 ir 56, un liē 6 zam strejpies;

8 rejż 0 ir 0, bet piskajti tus 5, kotry pałyka nu 56, tod 5 nók utra ajlė; 2 rejżis 8 ir 16.

Itu piroksti, tod pyrmo korta gotowa. Ar nulli nawar rekinot, ani wajrynot; ej taj garum tolok, un niem szu 1, saciejdams: 1 rejžia 7 ir 7, un lić tus 7 zam 1; ajsto porleciam winu ajli, kad tiej ajle pidar da nullaj kotru mias iziajdusz, essim. Tod soki: 1 rejžia 0 ir 0, un lić szu 0 pi 7; 1 rejžia 2 ir 2, un ne szus 2 pi 0; tod ir arydzan utra korta gotowa. Tagad wielė strejpi un saskajti, tod zynosi, cik ir 207 rejżis pa 108, pruti: 22356.

Paraugi rekinot wiel ar szym skajtlim:

28) Wajrynoj 3908 car 507; 29) 5016 car 9004; 30) 1234 car 205; 31) 896,745 car 108,090; 32) 78003 car 804; 33) 2635 car 3450; 34) 59423 car 4; 35) tupat car 5; 36) tupat car 6; 37) 2'698,457 car 8; 38) tupat car 9; 40) 250,407 car 23456; 41) tū poszu car 3847; 42) tū poszu car 72635; 43) 69078 car 3456; 44) tū poszu car 7689; 45) tū poszu car 12345; 46) 863 car 20; 47) 863 car 300; 48) 863 car 40; 49) 863 car 500; 50) 2500 car 300; 51) 2500 car 2000; 52) 2500 car 700; 53) 2500 car 900; 54) 3987 car 406; 55) 3987 car 808; 56) 3987 car 1003; 57) 3987 car 2007; 58) 15040 car 905; 59) 15040 car 5702; 60) tū poszu car 8006; 61) tū poszu car 10304.

9.

IV. Ap dalejszonu.

Dalejszona ir zinia, cik rejżu mozokajs skajtlis lelo-kajā skajtlī atsartūnas. Mozokas dalejszonas roda jau win-rejżwīns kotru mias jau zynom aba wiel łobok tys

Wins iksz wina,

kurs sze stow, un kotru tied byuś nu golwys mociejtiś, łaj tu łobok warejtu szu rekinoszonu rekinot:

1	iksz	1	it	1	rejzi
2	—	2	—	1	—
2	—	4	—	2	—
2	—	6	—	3	—
2	—	8	—	4	—
2	—	10	—	5	—
2	—	12	—	6	—
2	—	14	—	7	—
2	—	16	—	8	—
2	—	18	—	9	—
2	—	20	—	10	—

3	iksz	3	it	1	rejzi
3	—	6	—	2	—
3	—	9	—	3	—
3	—	12	—	4	—
3	—	15	—	5	—
3	—	18	—	6	—
3	—	21	—	7	—
3	—	24	—	8	—
3	—	27	—	9	—
3	—	30	—	10	—

4	iksz	4	it	1	rejzi
4	—	8	—	2	—
4	—	12	—	3	—
4	—	16	—	4	—
4	—	20	—	5	—
4	—	24	—	6	—
4	—	28	—	7	—
4	—	32	—	8	—
4	—	36	—	9	—
4	—	40	—	10	—

5	iksz	5	it	1	rejzi
5	—	10	—	2	—
5	—	15	—	3	—

5	iksz	20	it	4	rejzi
5	—	25	—	5	—
5	—	30	—	6	—
5	—	35	—	7	—
5	—	40	—	8	—
5	—	45	—	9	—
5	—	50	—	10	—

6	iksz	6	it	1	rejzi
6	—	12	—	2	—
6	—	18	—	3	—
6	—	24	—	4	—
6	—	30	—	5	—
6	—	36	—	6	—
6	—	42	—	7	—
6	—	48	—	8	—
6	—	54	—	9	—
6	—	60	—	10	—

7	iksz	7	it	1	rejzi
7	—	14	—	2	—
7	—	21	—	3	—
7	—	28	—	4	—
7	—	35	—	5	—
7	—	42	—	6	—
7	—	49	—	7	—
7	—	56	—	8	—
7	—	63	—	9	—
7	—	70	—	10	—

8	iksz	8	it	1	rejzi
8	—	16	—	2	—
8	—	24	—	3	—
8	—	32	—	4	—
8	—	40	—	5	—
8	—	48	—	6	—
8	—	56	—	7	—

8	iksz	64	it	8	rejżis	9	iksz	36	it	4	rejżis
8	—	72	—	9	—	9	—	45	—	5	—
8	—	80	—	10	—	9	—	54	—	6	—
<hr/>						9	—	63	—	7	—
9	iksz	9	it	1	rejżi	9	—	72	—	8	—
9	—	18	—	2	—	9	—	81	—	9	—
9	—	27	—	3	—	9	—	90	—	10	—

Pi lełokim skajtlim įpaszs dalejszonys sposobs ir jozamociejams.

Jo grybi zynot cik rejzies 4 atsarusas iksz 588, tod dory sze itaj:

							4
Roksti	papryszku	.	.	.	.	588	147
						4 ::	
						18 :	
						16 :	
						28	
						28	
						0	

Tajsi pa lobaj rūkaj stowu strejpi, un lić itu skajtli, caur kotru byuš dalejt, un kotru wysšod dalejtoju sauc (— sze 4), augszy, un tajsi zam winia wiel mozu szkarst-strejpiejti. (Dalejtoju war ar pryszka dalama skajtla pirakstiejt; redzi sze itaj: — 4:588 | —). Nu tagad soć ar tū 4 wysšu dalamu skajtli dalejt, saciįdams: 4 iksz 5 it 1 rejži, un lić tū 1 ajz strejpies. Tułajk soki: 1 rejżis 4 ir 4, un lić tus 4 zam 5. Tod wielć strejpi un atjem 4 nu 5; tie paliks 1. Szu 1 lić zam strejpies, un piwilć da tam skajtlam utru skajtli nu augszynies, kurs wiel naw dalejts, pruti 8. Tagad zam strejpies stow 18. Kad tu saciejtu: 3 rejżis, tod tys dalejtojs byutu jo-wajrynoj ar 3; un jo-soka: 3 rejżis 4 ir 12. Sze 12 byutu jo-lik zam 18, un tim jo-atskajta; tod pałyktu 6. Bet szy 6 ir wajrok, ne kaj tys dalejtojs, un todiel roda, ka 4 wiel

winu rejzi wajrok rûnas (atsarunas) iksz 18. Todiel na niem 3, bet 4; roksti szus 4 ajz to 1, un soki: 4 rejzis 4 ir 16. Szus 16 lić zam 18, wielć strejpi un atskajti winius, tod âtljk (aba pâljk) 2, kotrus zam strejpies ir jo-piroksta. Pi tos cyfrys 2 piroksti szus utrus 8 nu augszynies, kotry wiel naw dalejti, tod sze tagad stowiejs 28; un raugi, cik rejzu 4 rûnas iksz 28. Tie warejsi 7 nimt un tû pirakstiejt ajz tus 4, winpuś strejpiś. Nu tagad soki: 7 rejzis 4 ir 28; roksti tû zam tim 29, kotry tie jau stow, un wielć strejpi. Tie otkon 28 byutu jo-atskajta nu 28, bet tie ni kas ne atlyktu (ne palyktu); todiel roksti zam strejpies 0. — Tod tagad wyssa dalejszona pabiejgta, un tu redzi, ka 4 iksz 588 rûnas 147 rejzis; ajsto kad tys pakalejajs skajtlis, (kwocjents, rejziscyfra, rodiejtojs) rôda wyssod, cik rejzies dalejtojs iksz dalama skajtla rûnas.

Pi dalejszonas pimiń tu wyssod szos 5 sze nokamas pamociejzonas, un tury winius ikszan prota towa:

1) Dalejszonu wajag wyssod nu krejsas pusies isokt.
2) Kad tys skajtlis, kurs pieć atskajtiejszonas atlik, lełoks ir ne kaj dalejtojs, tod ajz strejpies lełoks skajtlis, jonam, ne kaj tur bieja.

3) Kad tys skajtlis, kuru pi dalejszonas grybi atskajtiejt, ir lełoks ne kaj tys, nu kura tu grybi atnimt, tod essi pa lełu skajtli ajz strejpies rakstieis. Ajsto nukassawoj (izdzieś) winiu un niem mozoku.

4) Kad pi atskajtiejszonas ni kas ne palik (ne atlik) zam strejpies, tod tys ir labi, un tu wary tod tywlejt nokamu skajtli nu to dalama skajtla zam strejpies likt, un dalejt.

5) Nu tos cyfrys, kotru tu nu dalama skajtla uz zamaszku wielć, tajsi mozas strejpiejties, aba punktus (putrajmiszus), tod ar tom cytom cyfrom nasamajsiejsiś. Sze tiew tagad cytas dalejszonas diel probys aba raudziejszonas:

- 1) Dalej 684 caur 3.
 2) — 944 — 4.
 3) — 8885 — 5.
 4) — 8886 — 6.
 5) — 8764 — 4.
 6) — 8'469,630 — 6.
 7) — 976,896 — 8.
 8) — 987,987 — 7.
 9) — 912,478 — 2.

Sze wiel cytajdoka dalejszona. Dalej 288 caur 8.
 8

$$\begin{array}{r} 288 \overline{) 36} \\ 24 : \\ \hline 48 \\ 48 \\ \hline 0 \end{array}$$

Sze na war 2 car 8 dalejt, diel tó ka 8 wajrok ir, ne kaj 2. Niem todiei pi tos cyfrys 3 wiel utru cyfru kłot, un soki tagad; 8 iksz 28 rûnas 3 rejżis. Roksti tus 3 ajz strejpies, un dori, kaj pyrmiejt essim wujciejuszy, tod wyss is kaj wajaga, un tied iznoks 36.

Raugi tagad pats dalejt ar szym skajtlim:

- 10) Dalej 123,460 car 5. 11) 234,966 car 6.
 12) 345,976 car 8. 13) 101,295 car 9.

Kad tied dait dalejt 369 car 7, tod tajpat jô-dora, kaj tu jau essi dziedieis.

$$\begin{array}{r} 7 \\ 369 \overline{) 52} \\ 35 : \\ \hline 19 \\ 14 \\ \hline 5 \end{array}$$

Uz posza goła atlik wiel 5, kad tu 14 nu 19 atskastiejsi; bet tys gon niko wîn na szkodiej, un tikwîn rôda, ka 7

iksz 269 rûnas 52 rejżis, un kad palik wiel 5, kotrus nawar izdalejt.

14) Dalej 4'970,156 caur 3.

15) — 4'970,156 — 6.

16) — 4'970,156 — 9.

17) — 4'970,156 — 8.

Jo pi dalejszonys grybi zynot, waj na essi promoka diewis pi kajda skajtla, tod tajsji probu, winiu rejżis-skajtli aba kwocjentu car dalejtoju wajrodams. Kad tu 369 car 7 dalei, tod iznocie 52; diel to tagad probu tajsiejt grybadams, wajrynoj , ... 52

caur 7

tod iznokś 364

Sze tagad gon wiel ne iznok tys skajtlis, kuru tu pyrmiejt dalei. Bet ne ajźmierś, kad tiew pi dalejszonas wiel 5 atłyka (pałyka). Szus 5 piskajti todieł pi tim 364, tod tiew iznokś kaj rajzie tys dalamajs skajtlis 369. Un taj tu dory pi ikkotras probas.

Kad 1216 byutu jô-dalej car 3,

$$\begin{array}{r|l} & 3 \\ 1216 & 405 \\ \hline 12 : : & \\ \hline & 16 \\ & 15 \\ \hline & 1 \end{array}$$

tod piroksti winius papryszk un tułajk soki: 3 iksz 12 it 4 rejżis; 4 rejżis 3 ir 12. Lić szus 12 zam 12. Pi atskajtiejszonas nikas na palik; todieł wielé itů 1 zam strejpies, un tułajk soki; 3 iksz 1 ne waru, ajsto kad 1 ir mozok nekaj 3, — un apziejmoj szu nawarejszonu, 0 ajz strejpies pirakstiejdamś. — Kad tagad szys 1 da dalejszonaj pa-mozs ir, tod niem uz palejga wiel tus 6, kur augszy stow, un lić winius kłot pi to 1. Tod tiew ir tagad 16. Soki todieł: 3 iksz 16 rûnas 5 rejżis; 5 rejżis 3 ir 15; atskajti szus 15 nu 16, tod wiel atlik 1,

un tiej dalejszona ir padarejta. Ajz strejpis tiev iznok tys skajtlis 405.

Sze wiel cytas dalejszonas:

18) Dalej 230,345 caur 7. 19) Dalej 4'970,156 caur 2. 20) Dalej 4'970,156 caur 5. 21) Dalej 4'970,156 caur 5. 21) Dalej 4'970,156 caur 7.

Kad dalejtojs sasalik nu diwieju aba wiel wajrôk cyfru, tod jau gryutoka dalejszona.

$$\begin{array}{r}
 37 \\
 8.356 \overline{) 225} \\
 74 : : \\
 \hline
 95 : \\
 74 : \\
 \hline
 216 \\
 185 \\
 \hline
 31
 \end{array}$$

Kad 8356 byutu jodalej caur 37, tod piroksti winius papryszku. Tułajk izraugi łabi, cik rejžu tys dalejtojs (37) rûnas iksz obiejom pyrmiejom cyfrom (83) dalejama skajtla (8356). Tys gon byutu gryuszy; diel to tiev rodiejszu wigłoku padumu. Wierys tikwîn, cik rejžu pyrho cyfra dalejtoja rûnas iksz pyrmas cyfras dalejama skajtla. Soki todiel: 3 iksz 8 it 2 rejžis, un roksti szus 2 ajz strejpies. Ar szym 2 tagad wyss dalejtojs ir jo-wajrynoj. Diel to soki: 2 rejžis pa 7 ir 14. Roksti 4 zam 3, patury 1 iksz piminia, un soki otkon: 2 rejžis 3 ir 6, un tys 1 kłot, kur piminiâ bieja palićs, tod ir 7. Roksti 7 zam 8. Tagad stow 74 zam 83, un ir winius jo-atskajta nu tō skajtla. Tie tagad palik (atlik) 9, kotrus zam strejpies ir jo-roksta. Un tagad wialć tus 5 nu augszynies pi tim 9 kłot, un wierys otkon, cik rejžu 37 rûnas iksz 95. — 3 iksz 9 rûnas 3 rejžis. Ajsto tu warejtu 3 nimt. Bet kad tu, kaj gon pinôkas, wyssu dalejtoju (37) caur 3 wajrryoy, tod iznok 111, un tys ir daudź wajnok nekaj 95.

Todiel niem mozoku skajtli, pruti 2, un wajrynoj ar tū skajtli otkon tū dalejtoju. Tułajk iznok 74. Tus atskajti nu 95, tod palik zam strejpies 21. Pi szym piwielé wiel tū padiejgu cyfru nu augszynies, tod sze byuś 216.

Tagad izmieklej otkon lejdz tam pyrmiejam sposobam, cik rejžu 37 rûnas iksz 216. Es dumoju: 5 rejżis. Diel tō wajrynoj tu dalejtoju caur 5, tod iznok 185. Tūs roksti zam 216, un atskajti winius nu szym, tod par wyssu wiel palik (atlik) 31, kotru wajrs ne wary dalejt. Nu tagad dalejszona pabiejgta ūn tu wary probu tajsiejt.

Sze wiel cytas dalejszonas:

22) Dalej 1'802,944 caur 32.

23) Dalej tū poszu skajtli caur 16.

24) Dalej 9'208,374 caur 43.

25) Dalej 9'123,450 caur 85.

Tajpat' dory, kad wajtok ne kaj diwi cyfras iksz dalejtoja irajda.

26) Dalej 10'525,680 caur 432.

27) Dalej 60'206,604 caur 657.

28) Dalej 560'802,126 caur 4231.

29) Dalej 9'214,561 caur 9081.

Kad iksz dalejtoja un iksz dalejama skajtla pa łobaj rûkaj kajdas nulles stow, tod iskassawoj (isdzieś) winâ skajtlâ tik daudź nu tom padiejgom nullom, kaj un utrejâ, un rekinoy ar tom atlykuszom cyfrom, taj kaj jan essi wujciejts (mociejts).

Kad 4320 wajdziejtu dalejt caur 30, tod piroksti taj:

30

4320

un izkasawoj (izdzieś) obiejas nulles, tagad caur 3 wîn tūs 432 dalejdams.

30) Dalej wiel: 10'157,700 caur 980.

31) — 12'356,700 caur 3200.

32) — 9'080,000 caur 19000.

Kad iksz dalejtoja ir kajdas nulles pa łobaj rûkaj, bet dalejamâ skajtlî nikajdas naw pa łobaj rûkaj, kaj tu sze redzi,

789038 | 39451

6 :: ::

18 :: ::

18 :: ::

9 :: ::

8 :: ::

10 :: ::

10 :: ::

3:

2:

13

tod izkassawoj (izdzieś) dalejamâ skajtlî tik daudź cyfru pa łobaj rûkaj, kaj iksz dalejtoja pa łobaj rûkaj nulles stow, tod tiew byuś ejsoka rekinoszona. — Un kad tu jau wyssas cyfras lejdz taj izdzastaj essi daleis, tod wielć un tû izdzastu (izkassawotu) cyfru uz leju, un pastoti winiu tur wînu poszu, jo cyta kajda nawa palykusie (atlykusie), aba pilić winiu pi tos atlykuszias cyfras, kaj sze pi to 1, caur kû tiew tagad atlikumâ rûnas 13.

Sze wiel diel paraudziejszonas:

33) Dalej 1'802,944 caur 40;

34) — 1'234,567 caur 5400;

35) — 2'995,670 caur 18000;

36) — 1'802,944 caur 89;

37) — 3696 caur 3;

38) — 67,853 caur 4;

39) — 56,824 caur 5;

40) — 82,530 caur 6;

41) — 951,407 caur 7;

42) — 6'708,012 caur 6;

43) — 501,921 caur 7;

- 44) Dalej 9'801'042 caur 7;
- 45) — 2'140,786 caur 8;
- 46) — 2'140,786 caur 9;
- 47) — 552,879 caur 54;
- 48) — 552,879 caur 69;
- 49) — 552,879 caur 76;
- 50) — 552,879 caur 82;
- 51) — 8352 caur 234;
- 52) — 12,345 caur 234;
- 53) — 510'352 caur 234;
- 54) — 1'073,519 caur 234;
- 55) — 9876 caur 345;
- 56) — 13,490 caur 345;
- 57) — 690,319 caur 345;
- 58) — 2'108,372 caur 345;
- 59) — 51'469,760 caur 345;
- 60) — 580'930 caur 10;
- 61) — 54,860 caur 20;
- 92) — 10'903,600 caur 400;
- 63) — 98'888,000 caur 82000;
- 64) — 150,000 caur 600;
- 65) — 3'890,267 caur 80900;

Pieć tos pamociejšzonas jau gon saprašši pats wyssus skajtlus dalejt, ļaj sieu wini byutu kocz kajdi leļy. —

Nu tagad jau essi izamocieis wyssas czetras rekinošzonas-darejbas aba wyssus czetrus rekinoszonas-sposobus. Bet ti skajtli, ar kotrym lejdz šzam rekinoi, tiew wiel na rodieja nikajdys lityš. Kad eš sacieju: saskajti 3 un 9 un 5 un 17, tod tu gon atrodi, ka tie kûpâ ir 34, bet wyss nazynoĵi, waj ti ir 34 pyury, waj 34 siki, diel tō ka pi šzym skajtlim nikajdys lityš words na bieja pirakstieĵs. Tajdus skajtlus, kur kajds wōrds kļot ir, sauksim par wōrda-skajtlim. Ar šzym worda skajtlim arydzan

iksz wyssom czetrom rekinoszonas-darejbom aba sposobim tajda pat ir darejszona, kaj pi bezworda-skajtlim, kur nikajds words naw pirakstiejts.

Bet wyss gon wiel sowajdas ipaszas pamociejshonas, diel łobokas saprasszonas ir jo-zawujca. Ajsto tiemiej łabi kù es tolok saciejszu!

V. Ab saskajtiejszonu ar worda-skajtlim.

Pi worda-skajtlim łabi ir jò-sawieras uz szus skajtlu wòrdu aba wiertiejbu, ajsto kad ikkotrys skajtlis, kurs ipaszu litu nuròda, aba kuram sowajds wòrds ir, ar gon ir likams ipaszà wità. Kad es tiaw saciejtu: saskajti 2 pyurus un 3 sikus (sicienius) rudzu, un wiel 6 pyurus un 5 sicienius, 8 pyurus un 5 sicienius, tod tu winiu ne warejtu taj pirakstiejt un saskajtiejt, diel tò kad tys kùpà nawa ani 29 pyury, ani 29 sieni; 2

3

6

5

8

5

 29

bet tiaw joroksta papryszku pyury un kłot pi winim sieni, un tod jòlik pyury zam pyurym, un sieni zam sienim.

Taj . . . . . 2 pyury 3 sieni

6 — 5 —

8 — 5 —

 2

18 pyury 1 sieniesz.

Nu tagad wielc strejpi un saskajti. Saskajtiejszonu wajaga isokt nu mozokus litu, aba pa łobaj rùkaj. Soki todiel: 3 un 5 ir 8, un 5 ir 13, pruti 13 sieniu. Ti byutu zam strejpies, sieniu ajlè, joroksta. Bet 13 sieni

ir wajrok ne kaj pyurs. Jo tagad grybi zynot, cik pyuru nu szo skajtla iznoks, tod daley 13 caur 6, diel to kad 6 ir wiertiejbys-cyfra, aba tiej cyfra, kotra roda, cik nu tō mozoka mârâ (pruti sze nu sicienim) uz tū lełoku mârû (pruti sze uz pyuru) it.

Sze itaj: 6: 13 | 2 pyury.

12

1 siciensz.

Tys 1, kur zamu pałyka, ir siciensz, un todiel tagad pi saskajtiejszonas zam strejpies sicieniu ajlâ winiu ir joroksta; bet ti 2, kur sze pi dalejszonys iksz rejzis-cyfrs aba iksz kwocienta ir iznokuszy, ir 2 pyury, un wajag winius da cytim pyurym piskajtiejt, todiel tu winiūs arydzan ar mozokim rokstim pyuru ajlê wary piskajtiejt. Soki tagad, uz pyurym idams: 2 un 6 ir 8, un wiel 8 ir 16, un wiel 2 ir 18; tod tiew iznok 18, kotrus ir joroksta pyuru witâ zam strejpies. Ar wyssu tys istajsa 18 pyuru un 1 sicieniu.

Grybadams mozoku naudys-skajtli, aba mozoku mârâ-skajtli par lełoku naudys- aba lełoku mârâ-skajtli padarejt, wajaga mozoku naudys-skajtli aba mozoku mârâ-skajtli caur tū skajtli dalejt, kotrys roda, cik nu tos mozokys naudys, aba nu tō mozoko mârâ uz tū lełoku it.

Szu skajtli sauc: wiertiejbys-skajtli. Sicienius caur 6 wajaga dalejt, kad winius par pyurym grybi pataj-siejt, marcinus caur 40, kad winius par pudim grybi pataj-siejt un t. t. — Gromotienis gołâ atraśsi Naudys-, mârâ-un swora-rodiejtoi, kotrys tiew izrodiejs wyssajdus mârûs, sworus un naudas. Tur tu mieklej, jo kajdu rejzi pats winiu wiertiejbs na zyni.

Wiel wins padums! Kad pi saskajtiejszonas ir jotajsa kapiejkas par rublim sudobra, tod atszkir tik 2 padiejgas cyfras pa łobaj rûkaj, un winius patury kapiejku witâ, bet cytas cyfras piskajti pi rublim; sze dumu tiew diel probys:

27 rubli s. 76 kapiejkas

398 — 39 —

7851 — 87 —

99 — 94 —

102 — 52 —

1 2 3 3

8480 rubli s. 48 kapiejkas.

Kad tu sze wyssas kapiejkas saskajtieis essi, tod iznok 348 kap. Atszkier obiejas cyfras pa lobaj rûkaj, tod palik 48 zam kapiejkom, un tus 3 piskajti pi rublim. —

Izrekinoj tagad szos rekinoszonas:

1) Nu magazieis ir rudzi jemti: nu Jonia 5 pyury 2 sicieni — nu Pitiera 12 p. 5 s. — nu Bartula 3 p. 4 s. — nu Miejkula 9 p. 3 s. — nu Wiluma 7 p. 1 s. — nu Powula 17 p. 1 s. — nu Jura 16 p. 2 s. — nu Andrywa 9 p. 4 s. — nu Jakuba 15 p. 1 s. — Cik pyuru un sicieniu kupâ ir izjemts?

2) Cik tys ir kupâ? 5 bierkowi 17 Rejgys-pudieniu (Ikkotrys Rejgys pudienisz aba Lis-puds tur tikwin 20 marciniu a Krywu puds tur 40 marciniu) un 8 marcines lynu, — 19 bierk. 3 R. pudieni 19 marc. — 387 bierk. 18 R. p. 16 marc. — 509 bierk. 15 R. p. 14 marc. un 76 bierk. 19 R. p. un 7 marc?

3) Saskajti 27 bierk. 5 R. p. 8 marc. lynu, — 19 bierk. 18 R. p. 17 marc. — 23 bierk. un 16 marc. — 15 R. p. 14 marc. un 81 bierk. 13 R. p.

Roksti tû wyssu sze itaj:

27 bierk. 5 R. p. aba Lis-pudi. 8 marc.

19 — 18 — — 17 —

23 — — — — 16 —

— — 15 — — 14 —

81 — 13 — — — —

Pruti kad tiew kajda sorta tryukst, kaj sze treszâ kotrâ R. p., tod tajsi tamâ witâ strejpi, un ne roksti tie

marcieniu, bet lić marcienis zam marcieniom, pruti 16 zam 17, un taj dory ajzwina, kad taj gadiejas.

4) Cyts Kungs nu sowas mujzas daboja 654 rublus 54 kapieju. — 765 rub. 65 kap. — 876 rub. 76 kap. — 987 rub. 67 kap. Cik tod wińsz par wyssu godu daboja?

5) Otkon cyts daboja 259 rub. 8 kap. — 75 rub. 25 kap. — 305 rub. 1 kap. — 3290 rub. 36 kap. — 857 rub. 8 kap. — 2478 rub. un 388 rub. 34 kap. — Cik ir tys wyss kûpā?

6) Saskajti 65 godus 17 nedielas 6 dinas, — 38 godus 36 nied. 5 din. — 57 god. 50 nied. 4 din. — 135 god. 8 nied. — 47 god. 19 nied. 3 din. — 149 god. 40 nied. 6 din. — 48 god. 36 nied. 5 dinas. Cik tys ir?

7) Sajminiejca par wyssu wossoru pordiewie nu so-wim sirym: 5 kopas 32 gobolus, — 8 kop. — 6 kop. 45 gob. un 12 kopas. Cik tys ir?

8) Pi Eliasza Rejzieknis kupcza bieja, smolka sukna gobols; nu tō gobola sukna wińsz pordiewie: 6 ulekt's un 3 kortielus (czwierties) — 8 ulekt'es 2 kort. — 12 ulekszu 1 kort. — 9 ulekt. 1 kort. — 3 ulekt. un wiel 15 ulekt. 1 kort. Cik lels tys gobols bieja?

9) Hurko kupč's pordiewie towara par 8010 rubl. sud. 65 kop. — 756 rub. — 14 rub. 8 kop. — 90 rub. — 9 rub. 5 kap. — 480 rub. 20 kap. Cik kûpā?

10) Ztpu-tajsiejtojs pordiewie sieszōs rejziōs zipies: 83 marcines 8 loti. — 38 marc. 16 loti. — 2 bierk. 105 marc. 24 loti. — 60 marc. 20 lot. — 25 marc. — 3 bierk. Cik ar wyssu?

11) Nu Dynaborgys izwad uz wyssom pusiom tū ar ļajwom caur Daugowu piwastu ļabiejbu: 48 cztwierties 6 cztwierykus 5 garczus. — 295 cztwierties 2 cztwierykus. 7 garcz. — 2420 cztwierties. — 12 cztwierties 3 cztwierykus. Cik ar wyssu?

12) Nu Rejgys caur parnējū godu izwiedia ar kukiom

lynu: 11324 bierk. 9 R. pud. aba Lis-pudi — 875 bierk.
10 marc. — 121 bierk. 2 R. pud. Cik ar wysu?

13) Cik ir kûpâ: 13 pudi. — 28 pudi 30 marc. —
8 pudi un 25 marc.?

14) Saskajti: 105 bierk. 36 marc. — 210 bierk.
59 marc. — 98 bierk. 60 marc. un 308 bierk.

VI. Ab atskajtiejszonu ar worda-skajtlim.

Kad tiev byutu 235 pyury un 2 sicieni jo-atskajta
nu 760 pyurym un 5 sicienim, tod itu tajpat byutu jo-
dora, kaj ar skajtlim, kur nikajdu wordu naw klot, pruti
sze itaj: . . . 760 pyury 5 sicieni.

235 — 2 —

525 pyury 3 sicieni.

Bet kad tiev nu 34 pyurym 2 sicienim 25 pyury
un 5 sicieni byutu jo-atjem, tod tulajk gon drušciē cyta
ir darejszona. Piroksti winius tod redziejsi.

34. pyury 2 sicieni

25 — 5 —

Sze ne wary 5 sicienius atjmt bez ajzjemszonas nu utros sortys.
Tajsi todiel ajzjemszonas-ziejmi pi 4. un ajzjem nu tim cze-
trym 1. Szys 1 ir 1 pyurs, un kad wińsz pi tos mozokys
sortys top piskajtiejts, tod wińsz sze ne gieltiej 10, —
kaj wysod pi bezworda-skajtlim, — bet sze tik gieltiej
6, ajsto kad 1 pyurs tur 6 sicienius. Piskajti tagad szus
6 pi tim 2 sicienim, kotry jau tur ir, tod byuś 8. Roksti
szus 8 wiersâ tus 2, un iskassawoj tus 2, taj kaj sze ir

8

34 pyury 2 sicieni

25 — 5 —

8 pyury 3 sicieni.

darejts, tod warejsi atskajtiejt 5 nu 8, un tiev paliks 3.
Tagad ej tolok; atskajti 5 nu 3, (ajsto nu 4 jau 1 ir

atjemts). Tie tagad otkon ir jo-ajzjem. Tajsī ziejmi pi 3. Tys 1, kû tu sze atjemi, gieltiej otkon 10, ajsto kad obieji skajtli tie ir nu winajdys sortys. Tiew tagad wiel ir jo-soka: 5 nu 13 palik 8.

Patury labi iksz prota: kad nu lelukas sortas uz mozoku 1 ir jo-ajzjem, tod szys 1 tik daudz gieltiej, cik nu tos mozokas sortys uz tû leluku it winiejbu; pruti: kad tu nu pudim uz marciniom wînu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 40; kad tu nu Rejgys p. aba Lis-p. uz marciniom wînu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 20 ajsto Rejgys p. aba Lis-p. tur tikwin 20 marcieniu; un kad tu nu rublim uz kapiejkom wînu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 100, un taj tolok.

Sze wiel cyta atskajtieszona. Atjem 51 bierkowu 6 Rejgys pudienius 7 marcienis nu 523 bierkowom. Roksti taj:

2.0 R. pud. 2.0 marc.

523. bierk. — R. pud. — marc.

51 — 6 — 7 —

471 bierk. 13 R. pud. 13 marc.

Redzi! Augszejâ kortâ na stow ani R. pudieni ani marc., bet wyssgon augszy wajrok swora nekaj zamaszka. Kad tu tos 7 marcienis grybi atskajtiejt, tod ajzniem 1 nu to pyrmiejô skajtla augszejâ kortâ, pruti sze nu 3. Tys 1, kuru tu ajzniemi, ir 1 bierkows, un istajsa 20 Rejgys pudienius. Szus 20 roksti uz mozas strejpiejtis wiersâ uz tim 6 R. pud.

Nu tagad otkon nu szym 20 Rejgys pudim ajzniem 1 R. pudiniu, kas iztajsa 20 marcienis, un szus 20 marcienis roksti strejpiejtis wiersa uz tom 7 marciniom. Caur tajdu sposobu tiew tagad augszejâ kortâ ejstyn stow: 522 bierkowu, 19 Rejgys p. aba Lis-p. un 20 marc. (kas tik pat daudz ir, kaj 523 bierkowi) un nu tim cisz labi wâry atskajtiejt zamieju kortu, taj kaj tiew jau ir irodiejtis. Tiew palikâ 471 bierk. 13 R. pud. 13 marcieniu.

Probu tajpat war tajsiejt, kaj pi skajtlim, kur ni kajdi wordi naw klot.

Paraugi tagad rekinot' sze nokamas atskajtieszonas:

1) Kad es turatu 3628 rublu porodu un nu tim 2394 rublu atmoksotu, cik tod mañ wiel porodu palyktu?

2) Wins kupcs pierka towara par 702 rub. un 69 kap. bet nu szos naudas tikwin ajzmoksowa 579 rub. 57 kap. Cik tam kupeczam tagad wiel jomoksoj?

3) Kad tu nu 2492 rub. 66 kap. byutu izdiewis 2035 rub. 78 kap., cik tiev wiel palyktu?

4) Atskajti 1468 rub. 36 kap. nu 2345 rub. Cik palik?

5) Mujžys-Lełamkungam 420 pyuru un 4 sicieni ir kleti. Nu tim wińsz pordiewie winu rejzi 142 pyuru 3 sicieni; utru rejzi 48 pyury 2 sicieni; treszu rejzi 90 pyuru 5 sicieni, un catturtā rejziē 73 pyury un 1 sicieni. Cik winiam wiel klett?

Sze papryszku ipaszā (atsobnā) witā josaskajta, cik wińsz Mujžys-Lełkungs tamōs czetrōs rejziōs ir pordiews, un tod tys, kas iznok, nu tim 420 pyurym 4 sic. ir joatskajta.

6) Atskajti 123 czetwerties, 7 czetwieryki, 6 garczy un 456 czetwerties, 5 czetwieryki, 4 garczy un 789 czetwerties 3 garczy nu 2000 czetwertiom. Cik palik?

7) Jyusim ļabi gon zynot un Rejgys ļabiejbas mārūs. Ajsto ajzduszu sze rekinoszonu ar Rejgys ļabiejbas-mārým porsorgodams kad ikkura lastie mižu tur iksz siewim 48 pyury. Ajsto tiemiejit ļabi sze nokamu atskajtiejszonu.

Wins cylvaks bieja sadareis dabot por naudū kotru wińsz ir ajzmoksowis, 295 lasties un 25 pyury mižu; bet lejdz šam tik ir dabois:

48 lasties 36 pyury — sicienius

57 — 18 — 3 —

9 — — — 5 —

36 — 42 — — —

8 — — — 3 —

106 — 6 — 3 —

Cik winiam tagad wiel pinoka dabot'?

8) Myusu pyrmajs polskajs Kienińsz kotrys ir pijemis swatu katoliszkū tyciejbu un ir pisacieis krystiejt sowus. laudž un statiejt katoliskās Bazniejcas, saucies Mieczysław I. un jemie waldiejt ar sowu zieni 963sza goda, bet myra 992trā godā. Cik ilgi tod wińsz ir waldieis sowu kienisti?

Bet kad tiew wajdzatu patajsiejt smolkoku ļajka rekinoszonu kur wajaga izrekinot dīnys un stundis, tod tiew wysšod papryšzku ir jo-apdumoj, cik kuram mienieszam ir dīnu, nu kura tiew winu dīnu byuš ajznieimt, ajsto cytām mienieszam wajrok, cytām mozok ir dīnu. Dīnys skajtiejšzona sokas ap stundi 12 nakts wyda. Lejdz dīnys wydam ir 12 stundžu, un cik pat wiel stundžu piec maltiejties ir, tos wysšas da šom 12 stundiom top piskajtietjas. Kad soku: ap stundi 3 piec maltiejties, tod joroksta 12 un 3 stundies tys ir: 15 stunžu. Še izrekinoj diel probys: cik wacs tys cīlwaks pałyka, kotrys dzyma 1765 godā, 19tā Sina-mieniesi ap stundi 5 wokorā, un myra 1806 godā, 13tā Pawassara-mieniesza ap stundi 5 nu rejta? Tys taj jo-roksta:

1806tā godā 2. mien. 12. dīn. 5 stund. (bieja por-
1765tā — 6 — 18 — 17 — (gojuszas.

Tod wacums 40 godu 7 mien. 21 dīn. 22 stundies.

Še utram mienieszam, pruti Swacajnis-mienieszam, nu kura tu ajznieimi, ir tik 28 dīnas. Kad tagad šos 28 dīnas ar tom 11 dīnom saliksi, tod ir rajziē 39, un kad nu tom 18 atskajti, tod palik 21 dīnā. — Tā wysšu ļabi pimini pi wysšom ļajka-izrekinoszonom!

9) Atskajti 758 rub. nu 3413 rublu un 25 kap.

10) Atskajti 309 rub. 25 kap. nu 759 rub. 18 kap.

11) Atskajti 18 marc. 24 loti 2 czwirties nu 45 marciniom 12 lotim un 1 czw.

12) Atskajti nu 580 rublim 25 kap. — 96 rub. 75 kap. un 28 rub. 40 kap.

13) Atskajti 987 bierk. 9 pudi 35 marc. 80 zolot. nu 1276 bierk. 8 pud. 30 marc. un 25 zolotnikim.

14) Cik wacs tys cylvaks palyka, kurs dzyma 1800tā godā 5tā Łopu-mieniesī, un 1837tā godā 14 tā Łabiejbys-mieniesī myra?

15) Bartuls myra 1802trā godā 4tā Łopu-mieniesī, un dzyma 1754tā godā, 8tā Łabiejbys-mieniesī. Cik wacs winisz ir bieis mierstūt?

16) Cyts myra 1808tā godā 1mā Pawassara-mieniesī, un dzyma 1773szā godā 14tā Solnys-mieniesī. — Kajds tod bieja winia wacums?

VII. Ap wajrynoszonu aba rejzinoszonu ar worda-skajtlīm.

Kad 23 pyurus rudzu grybi wajrynot' caur 6, tod itu tajpat ir jodora, kaj ar bezworda skajtlīm essi mocieis, pruti

$$\begin{array}{r} 23 \text{ pyury} \\ 6 \end{array}$$

138

Bet kad tiev 16 pyuru un 4 sčieni byutu jowajrynoj caur 7, tod jau wajrok kas jo-apdumoj.

Piroksti winius sze itaj:

$$\begin{array}{r} 16 \text{ pyuru } 4 \text{ sčieni rudzu.} \\ 7 \end{array}$$

Lié tu skajtli caur kotru jowajrynoj, zam tos mozokys sortys, tys ir zam sčienim, sze zam 4, un tułajk soé wajrynot: 7 rejzis 4 ir 28. Bet 28 sčieni jau ir wajrok nekaj pyurs; todiel patajsi tus sčienius par pyurym, 28 caur 6 dalejdams:

$$\begin{array}{r} 6 : 28 \quad | \quad 4 \\ \hline 24 \\ \hline 4 \end{array}$$

Tie tiew palik zamaszkâ 4 sicieni; tus tagad roksti sicieniu witâ zam strejpies; bet tus 4 pyurus, kotry sze caur dalejszonu ajz strejpies iksz rejzies-cyfrys ir iznokuszy, patury wiel piminiâ.

16 pyuru 4 sicieni rudzu

7

Tagad lié tus 7, caur kotrym jowajrynoj, zam tim 16 pyurym, un soé winius wajrynot. Tie iznok 112 pyury; bet pi tim wiel wajaga piskajtiejt tus 4 pyurus, kotry pyrmiejt pi sicieniu izdalejszonas iznocie; todiel tieu byuš 112 pyuru un 4 klot, tys ir 116 pyuru un ajsto kad 4 sicieni pyrmiejt pałyka, tod ar wysšu tieu iznocie 116 pyuru un 4 sicieni un tagad wysša wajrynoszona biejtga.

Kad lełoku mârû, sworu, aba naudu par mozoku grybi porwiest (patajsiejt) taj kaj pyurus par sicienim, pudus par marcieniom, tod tû ar caur wajrynoszonu caur wiertiejbys-skajtli ir jodora.

Sze tiew diel probys.

Mieš zynom kad lejdz Rejgys ľabiejbys mârû 45 pyury rudzu skajtos par 1 lasti.

Kad tod grybu zynot, cik pyuru istajsa 32 lasties rudzu, tod szos 32 lasties wajaga wajrynot caur 45, ajsto 45 pyury istajsa winu rudzu-lasti, un 32 lasties ir 32 rejž 45 pyury.

32 lasties

45

160

128

1440 pyury

Wajrynoj kaj ar bezworda skajtlim, tod iznokš 1440 pyury.

Kad sze stowatu 16 lastiu, 9 pyury un 5 sicieni rudzu, un szos lasties un pyury byutu par sicienim jopatajsa, tod tys taj ir dorams. Tò lełoka mârû skajtliš

wyssod ir wajrynojams caur wiertiejbys-skajtli, aba caur tū skajtli, kurs rōda, cik nu tō mozoka māra uz tū leloku it, un tō mozoka māra skajtli pi wajrynoszonas wiel ir jo-piskajta:

Redzi szê:

16 last. 9 pyury 5 sic. rudzu.

45

80

64

9

729 pyury

6

4379 sicieni.

Zynot' grybadams, cik szys labiejbys pulks aba krojums sicieniōs istajsa, wajrynoj papryksz szus 16 lasties caur 45 (ajsto tik pyuru it uz lasti) un piskajti sze tus 9 pyurus, kotry augszejâ kortâ stow, tod iznoks 729 pyury. Bet tus tagad wiel caur wajrynoszonu caur 6 sicienim ir jopatajsa (ajsto 6 sicieni it uz 1 pyura) un tus 5 sicienius, kur augszy stow, otkon ir jopiskajta. Soki todiel: 6 rejzis 9 ir 54, un 5 sicieni kłot, ir 59, un taj tolok, tod iznoks 4379 sicieni. Tagad wyssa wajrynoszona pabiejgta.

Jo grybi rublus par kapiejkom patajsiejt, tod pi rublu skajtla tikwin wiel 2 nulles pa łobaj rûkaj ir jôpilik. Sze tiew diel probys: 23 rubli ir 2300 kapiejkas.

Jo pi tim rublim, kotrus grybi par kapiejkom patajsiejt, wiel kajdas kapiejkas kłot ir, tod tikwin szos kapiejkas jôpiwalk pi rublu skajtla, un tu tyulejt redziejzi, cik kapiejku tys istajsa. Diel probys: 36 rubli sud. un 42 kap. istajsa 3642 kapiejkas.

Raugi tagad pats rekinot sze nokamas wajrynoszonas:

1) Cik kapiejku istajsa 1234 sudobra rubli?

2) 137 rub. 65 kap.; cik tys kapiejku?

3) Cik ir 2 rejz 1883 rub?

- 4) Wajrynoj 5876 rub. 74 kap. caur 3.
 5) Wajrynoj 1356 rub. 18 kap. caur 17.
 6) 2494 last. 3 pyury rudzu, cik tys ir pyurôs?
 7) Diwi kupczy par zimu lynus sapierka; pyrmajs
 36 rejż 49 bierkowus 8 Rejgys pud. aba Lis-pudus 12
 marcieniu; utrajs 48 rejż 35 bierk. 18 Rejg. pud. 16
 marc. Cik bieja ikkotram, un cik obieim kûpâ?

8) Ambenmujżys sajminiejca tajsja ikkotrâ godâ 89
 kopas un 35 sirus. Cik tys izdud aba iznok par 12 godim?

Kad winam godam ir 52 niedielas, 1 dina un 6
 stundies, cik tys ir stunžu?

10) Kad nu ikkotras dŭszas 2 rubli sud. 80 kap.
 gołwys-naudys ir jomoksoj, bet myusu Pogostam ir 1125
 dŭszys, cik tod uz wysu Pogostu iznok?

11) Auzu bieja 7 łajwas, un ikkotrâ 38 lasties, 42
 pyury 4 sicieni. Tod cik bieja uz wysom?

12) Cik ir 64 rejżis 37 bierkowi 4 Rejgys pud.
 un 11 marciniu?

13) Cik ir 87 czetwiertiu, 3 czetwieryki, 6 garczy
 48 rejżis?

14) Kad wina wuszka dud 2 marcienis, 8 łotus
 wylŭys, cik tod dabosi nu 36 wuszkom?

15) Wins kryws apsaniemie wiest 9 bucas. Lełokas
 4 bucas swier ikkotra 3 pudi 25 marcienis un 8 łoti;
 un tos cytas mozokas bucas swier ikkotra 2 pudi 30
 marcieniu 16 łotus. Cik swier wyszas. kûpâ?

VIII. Ap dalejszonu ar worda-skajtlim.

Taj kaj tu caur wajrynoszonu lełoku mârû, sworu
 aba naudu wary patajsiejt par mozoku mârû, sworu aba
 naudu, — tajpat tu otkon mozoku mârû, sworu un naudu

caur dalejszonu wary patajsiejt par lełoku, tō mozoka m̃ara skajtli ar wiertiejbys-skajtli dalejdams.

Grybadams 237 pyuru rudzu par lastiem patajsiejt, dalej tu tus 237 pyurus caur 45, ajsto 45 pyury it uz

$$\begin{array}{r|l} 45 : 237 & 5 \text{ lasties.} \\ \hline 225 & \end{array}$$

12 pyury.

ikkuru lasti. Tys rejzis-skajtlis, kurs ajz strejpies stow, rōda, cik iznok nu tos lełokos sortys (sze lasties), un tys skajtlis, kurs zamu pi goła palik, rōda mums cik wiel wiersum tō palik nu tos mozokys sortys (sze pyuru). Taj ar wyssu 237 pyury ir lejdzigi 5 lastiem un 12 pyurym.

Kad 238 pyurus byutu mums jo-dalej caur 4, tod dory tajpat, kaj ar biezworda-skajtlim. Tie tagad iznok iksz rejzis-skajtla 59; bet zamu wiel palik 2 pyury, kotru caur 4 wajrs ne wary dalejt, un kotrus gon wiel tiew ir jo-izdalej.

$$\begin{array}{r|l} 4 : 238 & 59 \text{ pyury} \\ \hline 20 : & \end{array}$$

38

36

2

6

$$\begin{array}{r|l} 4 : 12 & 3 \text{ sicieni.} \\ \hline 12 & \end{array}$$

0

Porwied szus 2 pyurus iksz mozoka m̃ara, pruti sze iksz sicieniem, ku wary wigli padarejt wajrynodams tus 2 caur 6. Tod iznok 12 sicieni. Tus tagad otkon caur 4 wary dalejt; tod ajz strejpies iznok 3. Taj redzi pats: kad tu 238 pyurus uz 4 cyłwakim winajdi izdalejtu, tod ikkotrys nu winim dabotu 59 pyurus un 3 sicienius. Taj wysod ir jodora, kad tik dalamajs skajtlis ir winys w̃in sortys.

Bet kad wajrok sortu winâ rejziê byntu jo-dalej, tod dory taj. Sze ir 312 last. 19 pyury 4 sicieni rudzu; tus dalej tu caur 5, pa krejsaj rûkaj isokdams.

5 : 312 lasties 19 pyuru 4 sic. rudzu | 62 lasties.

30

12

10

2

45

90

19

5 : 109 | 21 pyurs

10

9

5

4

6

5 : 28 | 5 sicieni

25

3

4

5 : 12 | 2 garczy

10

2

Sze iznok pakalâ 62 lasties; bet zamu wiel 2 lasties palik. Tus patajsi par pyurym, winius 19 pyurus piskaj-tiejdams, tod iznok 109 pyury. Szus dalej otkon caur 5, tod iznok 21 pyurs, un palik 4 pyury. Szus patajsi otkon (caur 6 wajrynodams) par sicienim un piskajti tus 4, kur augszy stow, tod iznok 28 sicieni. Tus dalej tu otkon caur 5, tod iznoks 5 sicieni, un wiel 3 palik. Tus otkon caur 4 wajrynodams wary par garczym patajsiejt, un caur 5 dalejt, tod ar wyssu byuś iznokuszy 62 lasties, 21 pyurs,

5 sicieni, 2 garczy, un wiel 2 garczy palik neizdalejti. Tod tus 2 garczus warym wajrynodami caur 4 par kwartom patajsiejt un tułajk dalejt caur 5.

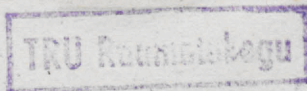
$$\begin{array}{r} 2 \\ 4 \\ 5 : 8 \quad | \quad 1 \text{ kwarta} \\ 5 \\ \hline 3 \end{array}$$

Tod tagad par wysswyssu byuś iznokuszy 62 lasties, 21 pyurs, 5 sicieni, 2 garczy, 1 kwarta un wiel 3 kwartys palik neizdalejtas, ajsto kad winiu jau na war par mozoku mârû patajsiejt.

Kaj kapiejkas war dyżan drejży un wigli par rublim patajsiejt, tû jau pi saskajtizonas ar worda-skajtlim essi mōcieis.

Raugi tagad rekinot' sze nokamas dalejszonas:

- 1) Cik rublu iztajsa 88,700 kap.?
- 2) Patajsi 6837 lotu par marciniom.
- 3) Cik wajaga tauku uz 300 swieciom, kad uz 5 swieciom marcienis wajaga?
- 4) 7 kupczym wajadzieja pasadalejtis iksz 84, 399 rublu un 35 kap. Cik sieukurs daboja?
- 5) Wins taws atstoja 7000 rub. — 193 rubli 24 kap., izgoja diel winia biêru un diel cytom litom. Kas palyka, ar tû pasadalejos winia 12 barni. Cik tod ikkurs daboja?
- 6) Nu 8715 pyurym 3 sicienim isoła ir porduti 3488 pyuru 4 sic. Cik lastiu wiel palyka?
- 7) Par 9 wierszym bieja jodud 318 rub. 33 kap. Cik sieukurs moksoja?
- 8) 5 brolim bieja josadołos ar 4839 rublim. Cik sieukurs daboja?

9) Cik jyudzu ir 1484 wiersti, kad rekinojsim 7 wiersti uz jyudzis?

10) Cik rejžu ūit 12 rub. 25 kap. iksz 196 rub.?

11) Cik rejžu ūit 6 garczy iksz 8 cztwiertiom?

12) Cik rejžu atsarūnas 1 marc. 20 lotu, 2 czwiercies iksz 32 marc. 26 lotim?

Wiel dumu rekinoszonas.

13) Kad nu winys ūadaunis par wossoru izgoja swiksta 96 marc. 24 loti un 218 marcieniu 16 lotu, un wiel 47 marcienis 8 loti palyka, cik tod papryszku pawyssam bieja?

14) Iksz Wilānu fabrykas par 13 niedielom apiedie darbiniki 64,859 marcienis majzis, cik tod iznok uz winys dinyš?

15) 1837tā goda 7tā Ļopu-mieniesza dina numyra barns, kotram jau bieja 5 godi, 7 mienieszy un 28 dinas. Kod wińsz bieja dzimš?

16) Nu mīsta atwiežu: 10 marcieniu kawys pa 40 kap. par marcieni; 16 marcieniu cukra pa 25 kap. par marcini; 8 marcienis smolkō ozbora pa 10 kap.; 1 marcieni pypyrū par 80 kap. un 6 marc. czaja pa 1 rub. 80 kap. Cik tod es par wyssu asmu ajzmoksowis?

17) Winam Assesoram par godu bieja inokszona nu 1400 rub. Nu tim wińsz diewie 6 rub. par mieniesi sowam kuczeram, un 4 par mieniesi sowam sulajniām; 20 rub. 60 kap. winiam bieja joizdud ikkotrā mieniest par auzom un sinu diel zyrgu un 70 rub. uz mieniesza winiam izgoja pa mojom. Cik winiam par godu wiel palyka naudys kū atlikt?

18) Wīns podradczuks bieja pazajemiš dastatiejt 18 wazumu sīna, kuramūs ikkotrā 62 pudi byutu. Nu ikkotra puda wińsz dabojā 54 kap. Cik tod wińsz par wyssu wiesszonu dabojā?

IX. Ap treju skajtlu rekinoszonu.

Pi szos rekinoszonas wyssod atsarunas trejs skajtlu-luciekli. Diel probys, kad soku: 2 pudi moksoj 8 rubli, cik moksoj 6 pudi? — tod szy 2 pudi ir tys pyrmajs luciekli, winiu zynoma moksa, pruti ti 8 rubli, ir utrajs luciekli, un ti 6 pudi, kuru moksu tu wiel nazyni, bet nywle grybi izmieklejt, ir treszajs luciekli.

Pi treju skajtlu rekinoszonas patury iksz piminiš sze nokamas mociejbas.

1) Pyrmâ luciekli pa krejsaj rûkaj wyssod tus skajtlus ir joroksta, nu kurym jau zynoms tiev ir, ka wini pret cytim skajtlim stow, pruti sze 2 pudi, ajsto kad tu zyni, ka wini 8 rub. moksoj.

2) Utrâ luciekli tys nok, kas jau nu pyrma luciekla ir zynoms, pruti ti 8 rubli; diel to kad tu zyni, ka 2 pudi moksoj 8 rubli.

3) Treszejâ luciekli lié wyssod tû skajtli, nu kotra wiel nazyni cik wińsz iznas, aba uz kotru wiel atbildiej-szonu ir tiev jomieklej, pruti sze 6 pudi, diel to kad tu wiel nazyni, cik wini moksoj.

4) Pyrmiejâ un treszejâ luciekli stow wyssod wi-najdas litas, aba winajdi wordi, taj kaj utrajâ un caturtajâ.

5) Utru luciekli wyssod caur treszu luciekli ir jo-waj-rynoj, un kas tod iznok, tû caur pyrmo luciekla skajtli wajaga dalejt.

Dory taj: 2 pudi moksoj 8 rubli; cik moksoj 6 pudi?

$$\begin{array}{r}
 6 \\
 2 \overline{) 48 \overline{) 24}} \text{ rub.} \\
 \underline{4:} \\
 8 \\
 8 \\
 \underline{0}
 \end{array}$$

Tie tagad iznok pi atbildiešzonas 24, kotry ir rubli, un kotrus caturtajā lūcieklī ir joroksta, diel to kad caturtam lūcieklam wysšod tys pats words top pilykts, kurs utrā lūcieklī stow.

Jo grybi izraudziej, waj ryktiejgi essi rekinois, tod apgruziej lūcieklus, tys ir: patajsi caturtu lūciekli par pyrmu, treszu lūciekli par utru, un utru par treszu, un dory taj, kaj tiew ir rodiejts, tod catturtā lūcieklī iznoks, kas papryszku pyrmiejā stowieja. Taj: Par 24 rub. da-boju 6 pudi; cik par 8 rub.?

8

24:48 | 2 pudi.

Kad treszā lūciekli 1 stow, tod naw nikajdas wajry-noszonas; diel probys: 4 pyury moksoj 8 rub. cik moksoj 1 pyurs? Tie tikwin 8 caur 4 ir joizdalej, un tuļajk iznok 2 rubli.

Kad pyrmiejā lūcieklī 1 stow, tod naw nikajdys dalejšzonys, diel probys: 1 pyurs kwiszu moksoj 3 rub., cik moksoj 9 pyury? Tie tik 3 caur 9 ir jowajrynoj. tod iznoks 27, kotry ir rubli. Raugi tagad pats.

1) 1 marcienia sudobra moksoj 16 rub., cik moksoj 530 marc.?

2) 1 puds swiskta moksoj 3 rubli, cik moksoj 94 pudi?

3) 16 pudu moksoj 48 rub., cik moksoj 1 puds?

4) 37 bierk. moksoj 481 rub., cik moksoj 1 bierk.?

5) 4 czetwierci iznas 12 pyurus, cik iznas 15 czet-wiertin?

6) 8 pyury moksoj 10 rublu, cik moksoj 20 pyuru?

7) 25 marc. moksoj 18 rub.; cik moksoj 1 marc.?

Sze rublu skajtlis mozoks, nekaj marcieniu-skajtlis; jo winiu grybi dalejt, tod patajsi papryszku rublus par kapiejkom. Tū tagad taj byuš jodora:

25 marc. — 18 rub. — 1 marc.

100

25 : 1800 | 72 kapiejkas.

175:

50

50

0

8) 1 Puds moksoj 120 kapiejku, cik moksoj 5 marcienis?

Sze pyrmiejâ un treszejâ łuciekłi naw winajdi wordi, todiel patajsi tû 1 pudu pyrmiejâ łuciekłi papryszku par marcieniom, pyrmôk nekaj isoksi rekinot'.

Kad 2 pyury 3 sicieni rudzu moksoj 3 rub. 37 kap.; cik tod moksoj 1 pyurs?

Sze stow pyrmâ łuciekłi diwiejadi mârý, un utrejâ otkon diwiejadas naudas. Patajsi obieju sortu skajtlus pyrmiejâ un utrejâ łuciekłi par wînys sortys skajtli, aba izgruziej tus łuciekłus, un tod rekinoj. Dory taj:

2 pyury. 3 siec. — 3 rub. 75 kap. — 1 pyurs?

6

6

15 siec.

375 kap.

6 siec.

6

15 : 2250 | 150 kap.

15::

75:

75:

0

0

Patajsi tus 2 pyurus par sicienim; un piskajti tus 3 sic., tod byuś 15 sicieniu. Tus 3 rublus patajsi par kapiejkom, un piskajti tos 75 kapiejka kłot, tod byuś 37 kap. Tagad treszam łuciekłam ar wiel tys pats words ir jodud, kotrys ir pyrmam łuciekłam, tod tur byuś 6 sicieni,

un tagad warejsi wyssu izrekinot. Tie iznok 150 kap., kas izniess 1 rub. 50 kap.

Tajpat ir jodora, kad wyssus trejus łuciekłus wajrok ne kaj wina sorta stow.

9) 1 pyurs rudzu moksoj 1 rub. 97 kap. kap.; cik moksoj 45 lasties?

10) Kad 1 sud. rublis turatu^s iksz siewis 380 wara kapiejku, cik tod dabojsi par 56 sud. rublim un 50 kap.?

11) Cik istajsa 2041 sud. rub. 74 kap., kad 1 sud. rub. tur 375 kap. wara-naudas?

12) 1355 pyury auzu moksoj 1273 sud. rub., cik moksoj 1 pyurs?

13) Par 2 sud. rub. un 8 kap. daboju 1 pudu, cik par 197 sud. rub. 60 kap.?

Sze 1, kurs wydiejā łuciekł stow, ne war wajrynot'; todiel treszu łuciekli caur pyrmu tikwin jodalej.

14) 72 ulektis moksoj 18 rub., cik moksojs 108 ulekszu?

Cytā rejziē na war ar wīnu wīnējgu rekinoszonu jau skajdru zini dabot', bet diwi- trejs- un wajrōk rejzies jo-rekinoj, komert pi goła daisi. Szā diel probys: Kad trejs mietjys sowas dzieis wiewieram da auszonaj ir nudawuszas, un *tod nu tom daboj 144 ulekszu audakļa, cik tod gon ikkotra nu tē audakļa dabotu, kad Ania 6 marcienis, Dorta 18 marc. un Mora 24 marc. dzieis ir dawusie; bet 6 marc. 18 marc. un 24 marc. kŭpā istajsa 48 marc. dziejs. Tagad izrekinoj szū piecē treju skajtlu rekinoszonas, taj saciejdams: nu 48 marc. dzieis, nocia 144 ulekszu audakļa, cik Ania dabois nu 6 marcinu?

144

6

48 : 8.64 | 18 ulekszu

48:

384

384

0

Pi utras rekinoszonas lić Dortys dzieju-sworu treszajã łuciekłi, taj: 48 marc. — 144 ulektś — 18 marcinu? tod iznokś 54 ulektś. —

Treszeja rekinoszonã lić Morys dzieju-sworu treszã łuciekłi, taj: 48 marc. — 144 ulektś. — 24 marc.? tod iznokś 72 ulektś.

Jo tagad grybi zynot, woj essi ryktiejgi rekinois, tod saskajti tũ, kas wyssôs trejôs rekinoszonôs treszã łuciekłi ir iznocś, tod kûpã byuś tik daudź, kaj utrã łuciekłi stow, redzi;

18 ulektśzu

54 „

72

---

144 ulektś.

Sze wiel tajdas rekinoszonas:

15) Diwi broli samietie sowu naudu. Jońs diewie 25 rub. un Jurs 30 rub. un nupierka brangu erzieli, kotru wiel tamã poszã dinã otkon pordiewie par 66 rubli Cik tagad ikkotram nu tos naudas pizanociесь?

16) Czetrom miejtom wiewieram bieja jomoksoj 9 rub. un 80 kap. par audakła auszonu. Grytaj nu tã pi-dareja 14 ulektśzu, Ilzaj 28 ulektś; Iwaj 42 ulek., un Zolaj 56 ulek. Cik tagad ikkuraj byuś jomoksoj par auszonu?

17) Trejs kupczy samietie sowu naudu uz lynupierkszonu. Bartuls diewie 30 rub. — Miejkuls 25 rub. — Tancławś 45 rub. Pi porduszonas wini daboja atpakal 145 rub. — Cik tagad sieukotram nu tos naudys pisanociесь, un cik ikkotrys ar sowu naudu bieja nupielnieis?

Lejdz szam pi treju skajtlu rekinoszonas wyssod redziei, ka jo wajrok tu nu kajdas litas pierci, jo wajrok tiew ar naudys wajadzieja; jo wajrok tu wiewieram dzieis diewi, jo wajrok audakła wińsz tiew nuaudie; jo wajrok majzis-edoju, jo wajrok majzis tiew wajaga, jo wajrok nu winys litys, jo wajrok byuś arydzan nu

utros. Kur taj pi treju skajtlu rekinoszonas war saciejt, tur wyssod utru łucieklu caur treszu ir jowajrynoj, un tod caur pyrmu ir jodalej. —

Bet na wyssod war taj saciejt, bet daudžrejž tur prettim jo-soka: jo **wajrok** nu **winyš** litys, jo **mozok** byus nu **utras**. Diel probys: jo wajrok strodniku ir, jo mozok ļajka wajdziejš pi to dorba izdarejszonas; jo wajrok drebie tur pļotumâ, jo mozok wajaga garumâ. Un kur tiev taj josoka, tur cytajdok wajag darejt; pruti: tur utru łuciekli caur pyrmu wajaga wajrynot, un caur treszu dalejt.

Diel probys: Kad 6 strodniki kajdu dorbu waretu pabiejgt 15 dinôs, bet diel lelokas stiejgšzonas 9 strodniki pi szo dorba wiel toptu pilykti, cik dinôs winim tod szys dorbs byutu jobiejdz? Tie redzi: jo wajrôk strodniku, jo mozok ļajka tiev wajdziejš; todiei sze newary utru łuciekli caur treszu wajrynot, itaj tiev pi 9 strodnikim wiel wajrôk dinu wajadziejtu, ne kaj pi 6 strodnikim; bet tys ne war byut'. Todiei wajrynoj sze utru łuciekli caur pyrmu, un dalejt tû, kas iznok, caur treszu; taj:

5 strodniki — 15 dinas — 9 strodniki?

$$\begin{array}{r|l}
 6 & \\
 \hline
 9 : 90 & 10 \text{ dinas} \\
 9 : & \\
 \hline
 0 & \\
 0 &
 \end{array}$$

Raugi pats tagad wiel su izrekinot':

18) 9 strodniki war 10 niedielôs naskajdu dorbu biejgt'; iksz cik gara ļajka warejš winiu biejgt', kad 12 strodniku pi tō posza strodoj?

19) Ondža ir apsajemiš par moksū 16 bierkowus 18 jjudzu wiest. Bet tagad winiam tikwin 12 bierk. top izkrauti. Cik jjudzu tus par tû poszu moksū byuš jowad?

20) Kad par 1 rubli daboj 4 marc. 16 lotu 2 czwirties, cik tod par 26 rub.?

21) Kad par 1 pud. jomoksoj 120 rub., cik tod daboj par 6000 rub.?

22) 16 Darbiniku un 12 myuryniku strodoj pi jaun- nos bazniejys un daboj par niedielu 156 rub. 80 kop. Cik sieukurs daboj uz niedielis un cik uz dyns?

23) Kad 2 pudi 15 marc. 12 lot. daboj par 28 rub. cik tod iznok par 1 rub.?

24) 16 pud. moksoj 83 rub. 25 kop. Cik 76 pud.?

25) Par 46 rub. daboj 63 marc. 8 lot.; cik par 97 rub.?

26) Kad 18 marc. moksoj 6 rub. 20 kop., cik byus jodud par 4 pud. 12 marc.?

27) Cik moksoj 12 lot., kad par 10 marc. jodud 8 rub.?

28) 14 marc. 6 lot. moksoj 4 rub. 20 kop., cik 3 marc. 10 lot.?

29) 3 pyury auzu moksoj 2 rub. 40 kop., cik wa- rejs dabot par 143 rub. 15 kop.?

30) Par 20 bierk. 30 marc. bieja jomoksoj 268 rub. 75 kop. wiesszonys-naudys, cik par 95 bierk. 50 marc.?

31) Naskajds bogots wiejrs ajzrakstieja nu sowa monta sowam draugam A. 500 rub., B. 800 rub., Z. 300 rub. un N. 1000. Bet pi winia mierszonas wyssa winia atstota montiejba izniesie tikwin 2400 rubli. Cik tagad sieukurs nu winia draugim dabojs?

32) Trejs draugi pierka 450 ulektis suknyš. A. diewie 25 rub., B. 30 rub., Z. 40 rub. Cik ikkotrys dabojs?

33) 54 cylwaki iztyktu ar kajdu majzis-krojumu 10 mienieszus; bet cik ilgi ar tū poszu krojumu iztyktu 90 cylwaki?

34) Kad 30 racieju par 20 dinu growi izrok, cik racieju tod wajdziejs, jo tūpat growi par 4 dinas grybi biegt?

35) Gojejs ik dyns 8 stundies idams war 15 dinos

ajzt uz kajdu nuziejmotu witu; bet par cik dinom wińsz tur bytu, ik ditys 10 stunžu idams?

36) Wiewiers nu idutys siau dziejs, gryb izaust 120 ulekszu 5 czwiercis płotuma; bet tagad winiu prosa, łaj wińsz tū audakļu auž 6 czwiercis płotu; Cik ulekszu tod wińsz tagad izauss?

37) Naskajdu plowu ar 5 plowiejim par 6 dinom war nuplaut; cik plowieju wajdziejs, jo tū poszu plowu par 2 dinom gryb nuplaut?

38) Tiejrumus winys mozos mujzenis ļajka 5 dinu ar 8 orklým war apart. Cik orkļu wajdziejs, jo tus poszus tiejrumus par wīnu dinu ogrōk gryb apart'? —

X. Ap dalu-rekinoszonu.

Lejdz szaj wītaj ar dziejwim, tys ir ar wassalým skajtlim essi rekinois, un tagad jau tik daudz zyni, kaj ziemnikam ir wajdziejs. Bet tagad tiew ar wiel drusku ab dalu-rekinoszonu pamociejszu, ajsto ka tiew wiel un szū kocz mozu druścieni ir josaprut, jo tu na grybi pats apsamoniejtis un jo nu cyta na grybi byut apmoniejts. Todiel klausis ļabi un tiemiej ikszan prota towa wysas sze nokamas pamociejszonas!

§ 1.

Dalis-skajtli tiew naroda nikajda dziejwa nikajda wassala skajtla, bet tikwin roda, ka tu wassalu skajtli abalitu iksz winajdom dalom essi daleis, un cik tiew ir tajdu winajdu dalu nu tō wassala skajtla. Diel probys $\frac{1}{3}$ rubla roda, ka tu winu rubli iksz trejom winajdom dalom essi daleis, un ka tiew ir tikwin wina nu szom trejom winajdom dalom.

Tiej zamiejo cyfra pi dalis-skajtlim, kotra ir nusaukta par saucieju, roda wyssod, iksz cik winajdom dalom kajda lita dalejta, un augszejo cyfra, kotru skajtiejtoju sauc, iztiejc, cik tiew ir tajdu winajdu dalu. Sze tiew tagad cytas skajtlu-dales pirakstiejszu, un saciejszu, kaj winius jołosa:

$\frac{1}{2}$ łosi: puś.

$\frac{1}{3}$ — wina treszdala.

$\frac{2}{3}$ — 2 treszdas.

$\frac{1}{4}$ — 1 czetrudala.

$\frac{2}{4}$ — 2 czetrudalas.

$\frac{1}{5}$ — 1 picdala.

$\frac{4}{5}$ — 4 picdalas.

$\frac{1}{6}$ — 1 sasdala.

$\frac{2}{6}$ — 2 sasdalas.

$\frac{3}{7}$ — 3 sieptindalas.

$\frac{6}{7}$ — 6 sieptindalas.

$\frac{4}{8}$ — 4 ostonđalas.

$\frac{5}{9}$ — 5 diewieñdalas.

$\frac{6}{10}$ — 6 deśmitdalas.

$\frac{7}{15}$ — 7 pićpaćmitdalas.

$\frac{1}{18}$ — 1 ostonpaćmitdala.

$\frac{3}{20}$ — 3 diwideśmitdalas.

$\frac{1}{100}$ — 1 symtdala.

Kad pi kajda dalas-skajtla skajtitojs ir mozoks par saucieju, kaj $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$, tod tajdu dalis-skajtli nusauc par ejstynu dalas-skajtli; bet jo skajtitojs tik pat lełs, woj wiel lełoks, ne kaj sauciejs, kaj sze pi $\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{8}{9}$, tod tajdu dalas-skajtli sauc lîku dalas-skajtli.

§ 2.

Dalas-skajtli war gôn kłot stowiejt un pi wassałym skajtlim, diel probys: $2\frac{2}{5}$ rub. ir 2 rub. un 2 picdalas nu wina rubla, aba $\frac{1}{5}^2$ nu rubla. — Tajdus skajtlus sauc par

majsiejtim skajtlim. Majsiejtus skajtłus war pataj-siejt par lelökim dalas-skajtlim, kad wassalu skajtli caur saucieju wajrynoj aba rejzinoj, un skajtiejtoju piskajta, tod strejpi walk un saucieju otkon zam strepies piroksta; sze diel probys pi $2\frac{3}{8}$ rub. byuś itaj: 5 rejż 2 ir 10, un 2 nu to skajtitoja kłot, ir 12; wielé tagad strejpi un piroksti tus 5 zamu taj kaj asmu mocieis, tod ir $\frac{1}{2}$. Itu darejszonu sauc: majsiejtu skajtli iryktiejt.

Kad 8 cyłwâkim byutu jodołos iksz 17 rublim, tod ikkotrys dabotu 2 rub. un wiel 1 rub. atlyktu (palyktu), kotru na war dalejt; todiel winiu ir jo-piroksta kaj dalas-skajtli. Lié winiu palykuszu 1 wiers strejpies, un 8 zam strejpies, tod iznok $\frac{1}{8}$ nu rubla. Taj wysod ir jodora, kad pi dalejszonas kas palik. — Raugi tagad pats lejdż szaj pamociejzonaj:

Iryktiej: 1) $3\frac{3}{8}$, 2) $4\frac{5}{8}$, 3) $7\frac{1}{8}$, 4) $9\frac{3}{4}$, 5) $10\frac{1}{4}$, 6) $15\frac{3}{8}$, 7) $305\frac{17}{80}$, 8) 12 $\frac{14}{85}$, 9) $17\frac{17}{89}$, 10) $15\frac{43}{85}$.

§ 3.

Kad tu kajda dalas-skajtla augszeju un zamieju cyfru (skajtitoju un saucieju) caur cytu kajdu cyfru wajrynoj, kaj $\frac{1}{2}$ caur 2, 3, 4, 5, tod iznok $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{5}{10}$; bet caur tû winia wiertiejba naw leloka palykusie. Itu sauc: dalas-skajtli paaugstynot. Diel probys paraugi tu paaugstynojt: $\frac{2}{8}$ caur 5, $\frac{8}{9}$ caur 9, $\frac{9}{11}$ ar 10, $\frac{11}{16}$ ar 12, $\frac{16}{18}$ ar 25, $\frac{7}{8}$ ar 6, ar 7, 8, 9, 10.

§ 4.

Tajpat' ar dalas-skajtla wiertiejba na palik mozoka, kad tu winia skajtiejtoju un saucieju caur tû poszu cyfru dalejt; diel probys: $\frac{1}{2}$ caur 2, 3, 6 ir $\frac{3}{6}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{1}{2}$, un stow wyssi iksz winys wiertiejbys. Itu sauc: dalas-skajtli paejsynot.

Pi paejsynoszonas wiel sze nokamas pamociejzonas jotur iksz piminis: Dalas-skajtli tikwin caur tajdu skajtli war paejsynot, caur kotru war dalejt tik pat łabi skajtietoju kaj un saucieju, bez tō kab kas palyktu.

1) Ar 2 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kotry wīn ir poryniki, tys ir, kotry ar szom cyfrom biejdzas: 2, 4, 6, 8, 0; sze dumu diel probys: $\frac{2}{4}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{10}{12}$, $\frac{12}{14}$, $\frac{14}{16}$, $\frac{16}{18}$, $\frac{18}{20}$, $\frac{20}{22}$.

2) Ar 3 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru kŭpā-skajtitōs cyfrōs 3 it, aba bez atlikumu war dalejt. $\frac{48}{578}$ war paejsynot ar 3, diel to ka skajtitoja cyfras kŭpā-saskajtiejtas ir 15, un saucieja cyfras kupā ir 21, bet 3 iksz 15 tik pat łabi it kaj iksz 21 un bez atlikuma war caur 3 dalejt. Wiel dumu diel probys: $\frac{3}{6}$, $\frac{48}{84}$, $\frac{21}{63}$, $\frac{90}{27}$.

3) Ar 4 war paejsynot' wyssus dalas-skajtlus, kuru obiejōs biejdzamōs cyfrōs pa łobaj rŭkaj 4 it; diel probys: $\frac{24}{48}$, $\frac{112}{164}$, $\frac{26}{20}$, $\frac{136}{316}$.

4) Ar 5 wyssus dalas-skajtlus war paejsynot', kotry win pa łobaj rŭkaj ar 5 woj ar 0 biejdzas; diel probys: $\frac{5}{20}$, $\frac{35}{40}$, $\frac{20}{30}$, $\frac{30}{75}$.

5) Ar 6 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kotry ir poryniki un kuru saskajtiejtōs cyfrōs 3, it; diel probys: $\frac{72}{96}$, $\frac{24}{132}$, $\frac{48}{108}$, $\frac{44}{618}$.

6) Ar 8 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru 3 pyrmiejōs witōs pa łobaj rŭkaj 8 lejdzigi it; diel probys: $\frac{148}{448}$, $\frac{880}{888}$, $\frac{448}{448}$, $\frac{208}{224}$.

7) Ar 9 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru saskajtitōs cyfrōs 9 it, diel probys: $\frac{18}{12}$, $\frac{135}{535}$, $\frac{102}{864}$, $\frac{216}{738}$.

8) Kad skajtietojā un sauciejā pa łobaj rŭkaj nulles stow, tod dalas-skajtlis byuś paejsynots, kad win tu iksz skajtitoja tik pat nullu izkasawojsi (izdziessi) kaj un iksz saucieja; diel probys: $\frac{10}{130}$, $\frac{10}{200}$, $\frac{100}{2000}$, $\frac{500}{1540}$.

9) Kad ir lely skajtli, nu kurym nawar łabi zynot, woj wini cytā kajdā skajtlī lejdziejgi it, woj nait, tod war sze itaj darejt. Dalej saucieju caur skajtietoju, un szŭ

otkon caur tō atlikumu; tod otkon caur tu jaunu atlikumu tu padiejgu dalejtoju, un taj tolok cikam wīn lejdziejgi it. Tod padiejgajs dalejtojs tys byūs, kurs tik ļabi iksz skajtitoja, kaj iksz saucieja winlejdziejgi it. Diel probys mieklej pi $\frac{9945}{16728}$ mozinotoja.

$$9945 : 16728 \mid 1$$

$$9945$$

$$6783 : 9945 \mid 1$$

$$6783$$

$$3162 : 6783 \mid 2$$

$$6324$$

$$459 : 3162 \mid 6$$

$$2754$$

$$408 : 459 \mid 1$$

$$408$$

$$51 : 408 \mid 8$$

$$408$$

$$0$$

Tod tagad 51 it tik ļabi iksz 9945 kaj iksz 16728, un tiej paejsynota dala byūs $\frac{195}{328}$. Bed kad uz goļa pi tajdas dalejszonas 1 palik, tod tajdys skajitla-dalis jau nāwar paejsynot'; diel probys: $\frac{3871}{6680}$ un $\frac{251}{408}$.

Paejsynoj wiel': 1) $\frac{10}{20}$, 2) $\frac{12}{48}$, 3) $\frac{13}{39}$, 4) $\frac{15}{60}$, 5) $\frac{20}{80}$, 6) $\frac{45}{180}$, 7) $\frac{94}{376}$, 8) $\frac{684}{2736}$, 9) $\frac{470}{1880}$, 10) $\frac{600}{2400}$, 11) $\frac{2625}{10500}$, 12) $\frac{1680}{6720}$, 13) $\frac{2880}{11520}$, 14) $\frac{360}{1440}$.

§ 5.

Kad grybatim zynot', cik — $\frac{3}{4}$ nu rubla mozokā naudā tys ir kapiejkōs istajsa, tod wajrynoj wiertiejbaskajitli (sze 100, ajsto 100 kap. it uz 1 rubli) caur dalasskajitla-skajitietjoju, un kas tod iznok, tū tu dalej caur winia saucieju. Redzi taj:

$$\begin{array}{r}
 100 \\
 3 \\
 \hline
 4 : 3.00 \mid 75 \text{ kap.} \\
 28 : \\
 \hline
 20 \\
 20
 \end{array}$$

Izrekinoj tagad:

15) $\frac{2}{3}$ rub., $\frac{1}{2}$ rub., $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{6}{10}$ rub., $\frac{7}{10}$ rub., $\frac{4}{5}$ rub.,
cik tys ir kapiejkôs?

16) Cik kapiejkû ir iksz: $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{5}{8}$ rub., $\frac{7}{10}$ rub.,
 $\frac{11}{25}$ rub., $\frac{8}{9}$ rub.?

17) $\frac{4}{5}$ pudu, cik tys ir marcieniu?

18) $\frac{4}{5}$ marcienis, cik tys ir lotu un czwierciu?

§ 6.

Taj war gon un mozokys sortys wasału skajtli wigli
patajsiejt par dalas-skajtli nu lełokys sortys. Zynot' gry-
badams, kajda dala nu rubla ir 60 kapiejkas, patajsi tik
60 par skajtitoju, un par saucieju patajsi wiertiejb-
skajtli (sze 100, ajsto 100 kap. it uz 1 rubli), tod sze
stowiejs $\frac{60}{100}$. Szu dalas-skajtli paejsynoj ar 20 (lejdz § 4),
tod wysspadiegi iznoks $\frac{3}{5}$ rub. $\frac{60}{100} \mid \frac{20}{5}$ rub.

Izrekinoj tagad:

19) Kajdas dalas nu rubla ir 40 kap., 30 kap., 25
kap., 80 kap., 5 kap., 75 kap., 35 kap., 45 kap.?

Jo grybatu zynot, kajda dala 3 pudi un 24 marc.
ir nu 1 bierkowa, tod dory taj: patajsi 3 pud. 24 marc.
par marcieniom; tie iznok 144 marc. Tus tu lić skaj-
tietjoja witâ. Tagad patajsi 1 bierkowu par pudim un
marcieniom, tod iznok 400 marc.; tus otkon lić saucieja
witâ. Taj:

$$\begin{array}{r}
 4 \quad 4 \\
 144 \mid 100 \mid 25 \text{ bierk.}
 \end{array}$$

Szu dalas-skajtli paejsynoj papryszku ar 4, tod iznoks $1\frac{3}{4}$; tułajk wiel wary paejsynot' ar 4, tod uz goła byuś $2\frac{1}{2}$ bierk. Tajpat ir jodora, kad un wiel wajrok sortu kłot stowatu.

Izrekinoy:

20) Kajda dala nu 1 marc. ir $\frac{1}{2}$ łota, $\frac{3}{4}$ łota, $\frac{3}{8}$ łota, $\frac{1}{16}$ łota, $\frac{1}{8}$ czwiercies, $\frac{3}{8}$ czwiercies, $\frac{7}{8}$ czwiercies?

21) Kajda dala nu 1 rub. ir $2\frac{1}{2}$ kap., $3\frac{1}{2}$ kap., $5\frac{1}{2}$ kap., $20\frac{1}{2}$ kap., $25\frac{1}{2}$ kap., $30\frac{1}{2}$ kap., $75\frac{1}{2}$ kap.

§ 7.

Pi dalas-skajtlim ir ar tos poszas 4 rekinoszonas-darejbas aba rekinoszonas-sposobi, kur ir un pi wasałym skajtlim.

§ 8.

Ap saskajtiejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad pi kajdim saskajtamim dalas-skajtlim winajdi saucieji, tod wigła saskajtiejszona. Diel probys saskajti szos dalas. Piroksti tus dalas-skajtlus, taj kaj sze. Wilć ajz

$$\left\{ \begin{array}{l} 3 \\ 1 \\ 5 \\ 3 \\ 3 \\ 4 \end{array} \right| \begin{array}{l} 3 \\ 1 \\ 3 \\ 3 \\ 4 \end{array} = 2\frac{1}{3}$$

winim stowu strejpi, roksti ajz tos strejpies tus skajtiejtojus, un winius saskajti. Sze tod iznok 11, kas ir $\frac{1}{3}$. Bet kad skajtiejtojs tik pat lełs, aba wiel lełoks, nekaj sauciejs (likajs dalas-skajtlis, lejdz § 1) tod jau tamâ dalas-skajtlî atsarūnas wassałas winiejbas, un cik tur tajdu wassału winiejbu ir ikszâ, tû dabosi zynot, kad skajtiejtoju caur

saucieju dalejsi. Sze iznok 2 winiejbas un 1 picdala. —

$$\begin{array}{r} 5 : 11 \mid 2\frac{1}{2} \\ 10 \\ \hline 1 \end{array}$$

Saskajti wiel:

22) $\frac{1}{6}, \frac{2}{6}, \frac{3}{6}, \frac{4}{6}, \frac{5}{6}, \frac{6}{6}.$

23) $\frac{1}{9}, \frac{2}{9}, \frac{3}{9}, \frac{4}{9}, \frac{5}{9}, \frac{6}{9}, \frac{7}{9}.$

24) $\frac{2}{8}$ rub., $\frac{1}{8}$ rub., $\frac{5}{8}$ rub., $\frac{7}{8}$ rub., $\frac{1}{8}$ rub.,

25) $\frac{5}{32}$ marc., $\frac{13}{32}$ marc., $\frac{19}{32}, \frac{7}{32}, \frac{31}{32}, \frac{29}{32}, \frac{15}{32}, \frac{17}{32}.$

§ 9.

Kad tiew ir josaskajta wassalus skajtlus ar dalas-skajtlim, tod saskajti papryszku Dalas-skajtlus, un patajsi winius, kur ir wajdziejgs, par winiejbom, un piec saskajti wassalus skajtlus, pilykdams da winiom tos nu dalas-skajtlim iznokuszas winiejbas, jo tur kajdas ir, taj kaj sze:

$$2\frac{1}{4} \text{ rub.}$$

$$3\frac{3}{4} \text{ —}$$

$$4\frac{3}{4} \text{ —}$$

$$5\frac{1}{4} \text{ —}$$

$$\begin{array}{r} 1 \\ \hline 15\frac{3}{4} \text{ rub.} \end{array}$$

Saskajti wiel szus skajtlus:

26) $22\frac{2}{3}$ rub., $34\frac{2}{3}$ rub., $45\frac{1}{3}$ rub., $76\frac{1}{3}$ rub., $9\frac{2}{3}$ rub., $81\frac{2}{3}$ rub.

27) $1\frac{3}{10}$ bierk., $2\frac{9}{10}$ bierk., $2\frac{7}{10}$ bierk., $3\frac{1}{10}$ bierk., $1\frac{8}{10}$ bierk.

§ 10.

Kad tim saskajtamim dalas-skajtlim naw winajdi saucieji taj kaj sze: $\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6}, \frac{1}{12}$, tod winius tu patajsi par tajdim, kotrym ir winajdi saucieji. Pruti izmieklej tajdu skajtli, kuru ar wyssim cytim sauciejim

bez atlikuma war dalejt, un kotru sauc: wyssim da-
rejgu saucieju. Sze 12 ir tajds skajtlis. Tod tu

	12
$\frac{1}{2}$	6
$\frac{2}{3}$	8
$\frac{3}{4}$	9
$\frac{5}{6}$	10
$\frac{11}{12}$	11
<hr/>	
12 : 44	3 $\frac{2}{3}$

winiu lić stowos strejpis augszejâ golâ ajz tim saskajtamim
dalas-skajtlim, taj kaj sze stow, un dalej 12 ar ikkotra
dalas-skajtla saucieju, un kas tod iznoks, tû tu wajrynoj caur
to posza dalas-skajtla skajtitoju, un piroksti tû tagad iz-
nokuszu skajtli ajz strejpies, bet uz goła saskajti wyssas
ajz strejpies stowiejamus skajtlus. Wyss, kas iznok, ir
diwipaémitdallas, kotras kupâ iztajsja $1\frac{1}{2}$ aba 3 $\frac{2}{3}$. —

Saskajti wiel:

28) $\frac{1}{3}, \frac{1}{4}, 1\frac{1}{2}, 2\frac{5}{4}, \frac{3}{8}, \frac{5}{6}$.

29) $1\frac{1}{10}, \frac{3}{5}, 1\frac{2}{10}, \frac{1}{10}, \frac{1}{5}, 1\frac{5}{12}$.

30) $6\frac{1}{4}, 10\frac{3}{8}, 7\frac{9}{32}, 9\frac{1}{16}, 14\frac{1}{2}$.

31) $13\frac{7}{8}, 11\frac{3}{4}, 51\frac{3}{8}, 10\frac{1}{5}, 1\frac{7}{12}, 1\frac{3}{8}$.

32) 1236 rub. 38 $\frac{1}{2}$ kap., 29 rub. 62 $\frac{2}{3}$ kap., 90 rub.
90 $\frac{3}{4}$ kap., 670 rub. 12 $\frac{5}{8}$ kap., 3128 rub. 73 $\frac{1}{17}$ kap.

§ 11.

Bet jo ti saucieji na it iksz lełoka saucieja, kaj pi
 $\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{3}{4}, \frac{1}{6}, \frac{5}{6}, 1\frac{1}{10}, 1\frac{1}{5}$, tod dory taj: roksti wyssus sau-
ciejus winu kłot pi utra, szkierdams winius caur strej-
piejti, un iskassawoj (izdzieś) wyssus, kotry it iksz kajda
2, 3, 5, 6, 9, 10, 15.

5) —————

6, 9, 2, 3.

3) —————

2, 3.

lełoka saucieja, taj kaj sze 2, 3, 5. Tulajk mieklej kajdu dalejtoju, caur kotru cytus nu szym atlykuszym sauciejim bez atlykuma war dalejt, kaj sze 5, kotry it iksz 10 un 15. Wilé strejpi zam wyssim sauciejim, un lié dalejtoju (5) winiś krejsâ golâ. Roksti zam tos garos strejpies wyssus naisdzastus sauciejus (6 un 9) un tû skajtli, kotrys iznok, kad tu 10 un 15 caur picom dalej, pruti 2 un 3. Bet ajsto kad 2 un 3 otkon iksz 6 un 9 it, tod wiel 2 un 3 ir jo-izdziesz. Tagad wielé wiel garu strejpi, un lié zam winias naizdzastus sauciejus (6 un 9) diel winim jaunu dalejtoju mieklejdams, un caur szu winius dalejdams, tod biejdzût 2 un 3 zam strejpies byuś jolik. Tû tu dory tik ilgi, cikam jau na wajrok kaj 2 skajtli palik.

$$\begin{array}{r}
 2 \\
 3 \\
 \hline
 6 \\
 3 \\
 \hline
 18 \\
 5 \\
 \hline
 90
 \end{array}$$

Szus tagad wajrynoj winu caur utru, un tod wiel caur tim atrastim dalejtoim, un tys skajtlis kurs iznok (90) byuś tys wyssim darejgajs sauciejs.

Saskajti:

33) $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{7}{8}$, $1\frac{9}{10}$, $1\frac{1}{2}$.

34) $6\frac{1}{2}$ rub., $7\frac{1}{3}$ rub., $8\frac{3}{10}$ rub., $1\frac{1}{2}$ rub.

35) 6 pudl 8 $\frac{1}{2}$ marc., 9 p. 10 $\frac{3}{8}$ m., 12 p. 15 $\frac{9}{10}$ m., 25 p. 25 $\frac{9}{10}$ m. un 30 $\frac{3}{8}$ m.

Jo na wary tyulejt atrast kajda wyssim darejga saucieja, kuru caur cytim sauciejim bez atlykuma war dalejt, tod wajaga tikwin wyssus sauciejus cytu caur cytu wajrynot', un kas iznok, byuś tys wyssim darejgajs sauciejs. Pajmsim diel probys $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$. Sze soki: 2 rejziś 3 ir 6, un 5 rejziś 6 ir 30.

Piroksti tus 30 augszy, un pieć dory taj kaj tiewi
iksz 10to § asmu wujcieis.

	30	
$\frac{1}{2}$	15	
$\frac{2}{3}$	20	
$\frac{3}{5}$	18	
30 : 53	1 $\frac{3}{5}$	
	30	
	23	

Saskajti wiel:

36) 842 rub. $6\frac{1}{2}$ grywnys., 976 rub. 5 grywnys.,
6001 rub. $7\frac{1}{2}$ grywnys., 99 rub. $9\frac{3}{5}$ gr., 1320 rub. 6 gr.
37) 3054 rub. $65\frac{1}{2}$ grywnys., 5475 rub. $26\frac{1}{2}$ gr.,
988 rub. $88\frac{3}{4}$ gr., 1736 rub. $67\frac{1}{2}$ gr.

§ 12.

Ap atskajtiejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad saucieji winajdi, tod wigła atskajtiejszona, ajsto
kad skajtiejtojus wajaga tikwin ajz strejpies pastatiejt',

$\frac{6}{7}$	6
$\frac{2}{3}$	2
	$\frac{4}{3}$

un tod winu nu utra atskajtiejt, taj kaj sze.

§ 13.

Atskajti nu $21\frac{3}{8}$ czetwerties $12\frac{1}{8}$ czetwerties. Sze
zamiejis dalas-skajtlis lełoks nekaj augszdieis, todiel ajzniem

$21\frac{3}{8}$	11
$12\frac{1}{8}$	7
	$\frac{4}{1}$
$8\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$

1 nu tim wassatym skajtlim uz tom ostonďalom. Szus

piskajti da tom $\frac{3}{8}$, tod tiew byuś $\frac{1}{8}$; bet nu tom wary $\frac{1}{8}$ wigli atskajtiejt', tod palik $\frac{4}{8}$ aba $\frac{1}{2}$.

38) Atniem $\frac{1}{8}$ rub. nu $10\frac{3}{8}$ rublim.

39) $1\frac{3}{10}$ rub. nu $28\frac{1}{10}$ rub.

40) $1\frac{3}{8}$ pyury nu $7\frac{1}{8}$ pyuru rudzu.

§ 14.

Kad saucieji naw winajdi, diel probys, sze łaj byutu jo-atskajta $\frac{1}{3}$ nu $\frac{5}{8}$, tod mieklej papryksz diel obieim da-rejgu saucieju lejdz tam kaj tiewi asmu wujciejs iksz § 10 un 11.

$$\begin{array}{r} 24 \\ \frac{5}{8} \quad \boxed{\begin{array}{r} 15 \\ 8 \end{array}} \\ \frac{1}{3} \\ \hline 2\frac{7}{4} \end{array}$$

41) Atniem $\frac{1}{8}$ nu $\frac{7}{8}$, un $\frac{3}{4}$ nu $\frac{7}{8}$, un $\frac{5}{8}$ nu $\frac{7}{8}$.

42) — $\frac{3}{4}$ rub. nu $\frac{4}{5}$ rub.

43) — $\frac{3}{4}$ rub. nu $2\frac{1}{8}$ rub.

44) — $\frac{5}{8}$ nu $1\frac{9}{10}$.

§ 15.

Kad wajdziejtu $\frac{2}{3}$ atskajtiejt nu 8, tod piroksti taj:

$$\begin{array}{r} 8.(\frac{5}{8}) \mid 5 \\ \frac{2}{3} \mid 2 \\ \hline 7\frac{3}{8} \end{array}$$

Tagad atniem 1 nu 8, un winiu atniemtu 1 patajsi par picdalom, tod tiew wiersum uz tom $\frac{2}{3}$ stowiejs $\frac{4}{8}$, un byuś wigła atskajtiejszona.

45) Atskajti nu 20 pud. $4\frac{1}{2}$ pud.

46) — nu 48 atniem $1\frac{7}{8}$.

47) — $2\frac{8}{3}$ nu 5.

48) — $1\frac{3}{8}$ nu 14.

§ 16.

Ap wajrynoszonu ar dalas-skajtlm.

Kad dalas caur dalom ir jo-wajrynoj, tod wajrynoj paprysku skajtiejtoju caur skajtiejtoju, — tys byuš jaunajs skajtiejtojs, — un piec saucieju caur saucieju, — tys byuš jaunajs sauciejs.

Diel probys; wajrynoj $\frac{3}{4}$ caur $\frac{4}{5}$, tod byuš $\frac{12}{20}$ aba $\frac{3}{5}$.
 49) Wajrynoj $\frac{13}{15}$ caur $\frac{9}{15}$. 50) $\frac{10}{12}$ caur $\frac{17}{16}$. 51) $\frac{13}{11}$ caur $\frac{5}{8}$. 52) $\frac{37}{30}$ caur $\frac{30}{8}$.

§ 17.

Kad dait dalas-skajtli wajrynot' caur wassalu skajtli, taj kaj $\frac{3}{8}$ caur 321, tod wajrynoj 321 caur skajtiejtoju, un

$$\begin{array}{r}
 321 \\
 13 \\
 \hline
 963 \\
 321 \\
 16 : 4.173 \quad | \quad 260\frac{1}{3} \\
 32 : : \\
 \hline
 97 : \\
 96 : \\
 \hline
 13
 \end{array}$$

kas iznok, tū tu dalej caur saucieju, tod biejdztūt' uz goła iznoks $260\frac{1}{3}$.

53) 1 gobols moksoj $\frac{8}{9}$ rub. cik moksoj 148 goboly?

54) Wajrynoj $\frac{3}{4}$ rub. caur 9. 55) 5 rub. caur $\frac{1}{4}$.

56) — 12 rub. caur $\frac{2}{5}$. 57) 18 caur $\frac{4}{11}$.

Ajztiemiej ļabi iksz towa prota: 1) kad sauciejs it iksz wassala skajtla (kaj pi $\frac{5}{8}$ rejz 18), tod lobok dalej szu wassalu skajtli papryksz caur saucieju (6 iksz 18 it 3 rejz) un wajrynoj rodiejtoju 3 caur skajtiejtoju.

58) Wajrynoj $\frac{4}{5}$ rub. caur 10. 59) $\frac{3}{4}$ rub. caur 16.

60) — 64 caur $\frac{3}{8}$. 61) 25 caur $\frac{1}{15}$.

2, Kad sauciejs un wassaļajs skajtlis winajds, tod tikwin izdziaš obiejus.

62) Wajrynoj $\frac{4}{3}$ caur 5. 63) $\frac{5}{3}$ caur 6. 64) $\frac{4}{3}$ caur 9.

§ 18.

Kad wassaļu skajtli un wiel dalas-skajtli caur wassaļu skajtli ir jowajrynoj, diel probys $123\frac{1}{3}$ caur 67, tod waj-

123 $\frac{1}{3}$

67

861

738

53 $\frac{2}{3}$

8294 $\frac{2}{3}$

rynoj papryszku wassaļu skajtli caur wassaļu skajtli; piec wajrynoj dalas-skajtli caur zamieju skajtli, un kas iznoks, tū tu piskajti pi cytim skajtlīm; tod uz goļa iznoks 8294 $\frac{2}{3}$.

65) Wajrynoj $236\frac{1}{3}$ caur 64.

66) Wajrynoj $6\frac{1}{3}$ caur 3.

67) Wajrynoj 5 caur $7\frac{1}{4}$.

68) 25 rub. $20\frac{2}{3}$ kap. niem 8 rejz.

§ 19.

Kad ir jōwajrynoj majsiejtus skajtlus tys ir, wassaļus skajtlus un dalas caur wassaļym skajtlīm un dalom, diel

28 $\frac{2}{3}$

16 $\frac{3}{4}$

168

28

21

6

10 $\frac{2}{4}$

4

$\frac{1}{2}$

3

1

480 $\frac{1}{6}$

probys $28\frac{3}{4}$ caur $16\frac{3}{4}$, — tod wajrynoj papryszku wassałus skajtlus caur wassałym skajtlim; pieć augdzieju wassału skajtli caur zamieju dalu (§ 17); tułajk zamieju wassału skajtli caur augdzieju dalu, un uz goła wiel dalu caur dalu (§ 16), lić ikkotru skajtli sowâ pinokamâ witâ, un sa-skajti. Sze wiel dumu diel probys:

69) Wajrynoj $365\frac{1}{2}$ caur $497\frac{1}{2}$.

70) Wins bierkows moksoj 901 rub., cik tod moksoj $55\frac{5}{6}$ bierk.?

71) 1 puds moksoj $3\frac{3}{4}$ rub., cik moksoj $2\frac{1}{2}$ pudi?

72) Wajrynoj $12\frac{1}{2}$ rub. caur $5\frac{1}{4}$.

73) — $15\frac{1}{2}$ caur $9\frac{3}{4}$.

74) Kad $40\frac{1}{2}$ kap. moksoj par marciniu, cik tod moksojs par 20 marcieniom?

Pimini wiel! Jo wajrok ne kaj 2 dallas ir jowajrynoj, tod ir jowajrynoj wyssus skajtiejtojus un wyssus sauciejus sowâ storpâ; diel probys: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{8}{9}$.

Roksti wyssus skajtitojus cytu pi cyta, wielć zam winim strejpi, un stoti zam strejpieś wyssus sauciejus cytu pi cyta.

Sze itaj: . . . . . $\frac{1 \times 2 \times 3 \times 5 \times 8^2}{2 \times 5 \times 4 \times 6 \times 9}$

Tagad izdziaś augszy un zamu itus skajtlus, kotry ir winajdi, pruti 2 un 2, un taj tolok.

Tułajk wieryś un raugi, woj kajds skajtiejtojs na it iksz kajda saucieja, aba kajds sauciejs iksz kajda skajtiejtoja, kaj sze 3 iksz 6, un 4 iksz 8, un tim piroksti rodiejtojus. Szus rodiejtojus (2) otkoń wary winu pret ũtru izdziaś; tod biejdżut pi goła palik naizdzasti tikwin 1 un 9, kas ir $\frac{1}{6}$. Jo augszy waj zamu palik wajrok skajtlu, tod tus wajaga wajrynot', skajtiejtoju ar skajtiejtoju, un saucieju ar saucieju.

Sze diel probys wajrynoj:

75) $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{2}{3}$.

$$76) \frac{5}{7}, \frac{3}{8}, \frac{1}{15}, \frac{1}{2}, \frac{3}{4}.$$

$$77) \frac{3}{4}, \frac{5}{12}, \frac{4}{5}, \frac{1}{15}, \frac{1}{2}.$$

$$78) \frac{5}{6}, \frac{7}{25}, \frac{4}{7}, \frac{5}{16}, \frac{3}{8}, \frac{5}{9}.$$

§ 20.

Ap dalejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad dalas-skajtlus caur tajdim dalas-skajtlim ir jodalej, kotrym ir winajdi saucieji, kaj sze dumu diel probys $\frac{2}{3}$ caur $\frac{7}{15}$, — tod tik skajtiejtojus ir jodalej, pruti 28 caur 7. — Kas iznok, tys roda, cik rejžu $\frac{7}{15}$ iksz $\frac{2}{3}$ atsarunas, pruti 4 rejžis.

Bet kad naw winajdi, diel probys jo byutu $\frac{7}{8}$ jodalej caur $\frac{2}{3}$, tod tulajk pawyssam cyta ir dalejszona. — Tie tagad wajag dalejtoju apgryžt', pruti tys ir winiu wiersieju skajtli par zamieju, un winiu zamieju skajtli par wiersieju patajsiejt; taj $\frac{3}{4}$. Nu tagad wajrynoj wīnu dalas-skajtli caur utru (§ 16), tod dalejszona un byuś pada-rejta. Sze itaj:

$$\frac{3}{4} \times \frac{7}{8} \text{ ir } \frac{21}{32} \text{ aba } 1 \frac{5}{16}.$$

$$79) \text{ Dalej } \frac{7}{12} \text{ caur } \frac{5}{8}. \quad 80) \frac{7}{8} \text{ caur } \frac{7}{10}.$$

$$81) \text{ Caur } \frac{1}{2} \text{ dalej } \frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{3}{5}, \frac{2}{7}, \frac{5}{8}, \frac{3}{10}.$$

$$82) \text{ Caur } \frac{1}{2} \text{ dalej } \frac{3}{4}, \frac{1}{25} \text{ caur } \frac{1}{10}, \frac{9}{25} \text{ caur } \frac{8}{15}, \frac{1}{6} \text{ caur } \frac{1}{12}, \frac{5}{8} \text{ caur } \frac{5}{8}, \frac{2}{15} \text{ caur } \frac{1}{30}, \frac{4}{10} \text{ caur } \frac{1}{12}.$$

§ 21.

Kad dalas-skajtli caur wassalu skajtli ir jodalej, kaj sze diel probys $\frac{3}{4}$ caur 8, tod patajsi papryszk szu wassalu skajtli par liku dalas-skajtli (§ 1), strejpi zamu wykldams un tod 1 parakstiejdams, sze itaj $\frac{1}{8}$.

Nu tagad apgryž dalejtoju (§ 20) un soki: $\frac{1}{8}$ rejž $\frac{3}{4}$ ir $\frac{3}{8}$. Aba wiel łobok: wajrynoj tikwin saucieju caur tū wassalu skajtli; ajsto kad cik rejžu sauciejs byuś wajrynots, tik rejžu dalas-skajtlis byuś mozoks tajsiejs, aba

dalejts; taj: kad tiew $\frac{3}{4}$ caur 8 ir jodalej, tod tu tikwin piroksti 3 par skajtietjoju, un soki: 8 rejzis 4 ir 32, szus 32 tam par saucieju lykdams. — Aba ar: ļaj sauciejs palik kajds ir, un dalej tikwin skajtietjoju caur tū wassaļu skajtli, jo szys iksz winia lejdziejgi it; diel probys $\frac{1}{2}$ dalejtas caur 7, ir $\frac{1}{6}$.

83) Dalej $\frac{1}{2}$ caur 4, un $\frac{1}{3}$ caur 7, un $\frac{8}{9}$ caur 16.

84) 12 marc. moksoj $\frac{8}{9}$ rub., cik moksoj 1 marc.?

85) Dalej $\frac{1}{2}$ caur 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 18, 20, 24, 36.

86) Dalej $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{11}{12}$, $\frac{13}{14}$, $\frac{15}{16}$, $\frac{17}{18}$, $\frac{19}{20}$ caur 7.

§ 22.

Kad wassaļu skajtli caur dalas-skajtli ir jodalej, die probys 8 caur $\frac{3}{4}$, tod patajsi papryszku tū wassaļu skajtli par dalas-skajtli (§ 21), un piec dory, kaj iksz 20ta § ir mociejts; aba wajrynoj saucieju caur tū wassaļu skajtli, un kas tod iznok, tū dalej caur skajtietjoju; diel probys: $\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ ir $\frac{3}{8}$, aba $10\frac{3}{8}$; woj otkon taj: 4×8 ir 32, un szy caur 3 dalejti ir $10\frac{3}{8}$.

87) Dalej 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 caur $\frac{3}{4}$.

88) Caur $\frac{3}{4}$ dalej 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

§ 23.

Kad iksz dalejtoja aba iksz dalama wassaļa skajtla, un tur klot wiel dalas-skajtli atsarunas, tod tus tu papryszku iġruziej, tys ir: dud' obieim winajdu wordu, aba winius patajsi par dalas-skajtlim. Grybadams $3\frac{3}{4}$ iġruziejt, aba szo skajtla wiertiejbū ar dalas-skajtli iztiejkt', tod dory taj: Wajrynoj tū wassaļu skajtli caur tū klotsto-

$3\frac{3}{4}$

$\frac{15}{4}$

wamu saucieju, un piskajti winia skajtietjoju, tod tiew

iznoks 15. Tie wielc strejpi zamu, un paroksti otkon tû saucieju, tod sze byuś $1\frac{5}{4}$, kas winâ wiertiejbâ stow ar $3\frac{3}{4}$. — Kad jau wassały skajtli ar sowom dalom taj ir igruziejti, tod tułajk war dalejt, kaj 20tâ § ir mociejts: sze dalej diel probys:

89) Dalej $17\frac{3}{4}$ caur 8. 90) Dalej 8 caur $17\frac{3}{4}$.

91) 12 bierkowu moksoj $146\frac{3}{4}$ rub, cik tod moksoj 1 bierkows?

92) $16\frac{1}{2}$ czetwerties moksoj 11 rub., cik moksoj 1 czetwierť?

93) $\frac{3}{8}$ marc. moksoj $12\frac{1}{2}$ rub., cik moksoj 1 marc.?

94) $4\frac{1}{2}$ arszyni moksoj $1\frac{2}{5}$ rub., cik 1 arsz.?

95) Par $24\frac{3}{4}$ rub. daboja naskas 1 kopu uzula gołdu, cik dabojs par $630\frac{1}{2}$ rub.?

96) Caur $8\frac{1}{2}$ dalej $7\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{4}$, $91\frac{5}{8}$, $80\frac{5}{8}$.

97) Cik rejzies it 7 marc. $12\frac{1}{2}$ łot. iksz 1 puda 15 marc. $8\frac{5}{8}$ łot.?

Szus czetrus rekinoszonas-sposobus aba rekinoszonas-darejbas ar dalas-skajtlim zynodams, sapraśsi tagad ar gon pats poszas lełokas treju skajtlu rekinoszonas ar dalas-skajtlim izrekinot', jo tik kocz druścień sowu protu palejgâ nimsi. Sze tiew tagad wiel drusku rekinoszonu diel pa-raudzieszonas!

98) Kad par marcieniu moksoj $\frac{3}{4}$ rub., cik tod moksojs 17 marc.?

99) Cik rublu byuś jodud par $\frac{1}{8}$ pudu, kad 1 puds moksoj 18 rub.?

100) 1 ulekts moksoj 3 rub. 40 kap., cik tod moksojs $4\frac{1}{2}$ ulekt?

101) 1 marc. moksoj 6 rub. $42\frac{1}{2}$ kap., cik moksojs 2 pudi 6 marc.?

102) Par 1 rub. daboj $3\frac{1}{2}$ marc., cik par $\frac{1}{8}$ rub.?

103) 1 ulekts moksoj $4\frac{1}{2}$ rub., cik $7\frac{1}{3}$ ulek?

104) Kad $\frac{3}{4}$ ulek moksoj 1 rub. 17 kap., cik 1 ulek?

105) $\frac{3}{4}$ marc. moksoj $\frac{1}{8}$ rub., cik 1 marc.?

- 106) $6\frac{2}{3}$ pyury moksoj 8 rub. 20 kap., cik 1 pyurs?
 107) Kad $4\frac{2}{3}$ ulek. moksoj $18\frac{1}{2}$ rub., cik tod 1 ulek?
 108) 2 marc. moksoj 7 rub. 30 kop., cik $\frac{2}{3}$ marc?
 109) $\frac{2}{3}$ pudi moksoj 8 rub. 20 kap., cik $\frac{1}{3}$ pudi?
 110) $\frac{2}{3}$ marc. moksoj $\frac{1}{3}$ rub., cik $\frac{3}{4}$ marc.?
 111) $2\frac{1}{2}$ bierk. moksoj 15 rub. 30 kap., cik $5\frac{5}{8}$ bierk?
 112) $2\frac{1}{4}$ ulek. moksoj $\frac{3}{4}$ rub., cik moksoj $20\frac{3}{8}$ ulek.?

Naudys-, m ara- un swora-rodiejtojs.

1. Krywu-nauda.

Ziejmies.		Sudobra Rubli.	Miedzies Rubli.	Sudobra kapiejkas.	Groszy.	Wara kapiejkas.
Pus Imperja�s.	1 Pus Imp. (za�ta) tur	5	20	500	1000	2000
Sudobra Rublis.	1 Sudobra Rublis tur	—	4	100	200	400
Miedzis Rublis.	1 Miedz. (aba wara) tur	—	—	25	50	100
Sudobra Kap.	1 Sudobra kap. tur	—	—	—	2	4
Groszs	1 Groszs tur	—	—	—	—	2

2. Krywu  abiejbas-m ars.

Ziejmies.		Osmiens.	Czetwr�s.	Garcz.	iznas lejdz myusu m�aram.
Czetwiert	1 Czetw.	2	8	64	3 pyury.
Osmiens	1 Osmiens	—	4	32	1 pyurs 2 sicieni.
Czetwieryks	1 Czetwk.	—	—	8	2 sicieni aba 8 garczy.
Garcz.	1 Garcz	—	—	—	4 kwartas.

3. Rejgys łabiejby-mârs.

Ziejmies.		Pyury.	Sicieni.	Kannas.	Stopi.
Lastie.	1 lastu rudzu	45	270	1215	2430
Pyurs.	1 pyurs	—	6	27	54
Sicieńsz.	1 siciensz	—	—	4½	9
Kanna.	1 kanna	—	—	—	2

4. Garuma-mârs.

Ziejmies.		Ass.	Ulekties.
Wiersta.	1 Wiersta. .	600	1800
Ass.	1 Ass	—	3

Tiemiejszona: 1 Dziesiecina (Krywu-ziemies-mârs) tur 3 pyuru-witas. 8 wiewiera-ulektis ir 9 Rejgys-ulektis. 5 Wilnys-ulektis ir 6 Rejgys-ulektis. 3 Krywu-Arszyni ir 4 Rejgys ulektis. 1 Arszyms tur 16 Wierszku.

5. Krywu-swory.

Ziejmies.		Pudi.	Marc.	Zołotniki.
Bierk.	1 Bierk.	10	400	38400
Pud.	1 Puds.	—	40	3840
Marcin.	1 Marc.	—	—	96

Tiemiejszona: 1 Marcienia tur iksz siewis pa myusu czotam 32 loti un 1 lots 4 czwierties.

6. Rejgys-swory.

Ziejmies.		Rejgys Pudieni.	Marc.	Łoti.
Bierk.	1 Bierkowa . . .	20	400	12800
Rejgys Pudi.	1 Rejg. pudieńsz	—	20	640
Marc.	1 Marcienie . . .	—	—	32

Tiemiejszona: Rejgys pud: aba Lis-puds ir wyss wins.

Ap skajtamom litom.

1 gromota bołto papiejra ir 24 łopas.

1 kopa ir 60 gobołu.

1 tuzins ir 12 gobołu.

Ap łajka skajtiejszonu.

1 gods tur 12 mienieszu, aba 52 niedielas, aba 365 dinas
Ikkotram catturtam godam (lelam godam) ir 366 dinas.

Pi rekinoszonas tur 1 gods 12 mienieszus.

1 mien. 4 niedielas.

1 niediela 7 dinas.

1 dina 24 stundies.

1 stundie 60 minutas.

1 minuta 60 sekundu.

Szy 12 mienieszy ir:

Jauna goda mienies tur 31 dinas.

Swacajnis mienies tur 28 dinas*)

Pawasara mienies tur 31 dinas.

Sułu mienies tur 30 dinas.

Łopu mienies tur 31 dinas.

Wossorys mienies tur 30 dinu.

Sina mienies tur 31 dina.

Łabiejbys mienies tur 31 dinu.

Rudinia mienies tur 30 dinu.

Lejta mienies tur 31 dina.

Solnys mienies tur 30 dinu.

Zimys-mienies tur 31 dina.

*) Lelajã godã Swacajnies mienies tur 29 dinas.

Pilikums

da

Rekinoszonys-Pamociejszonaj.

Iksz szo pilikuma stow ti skajtli, kury iznok pi rekinoszonom Rekinoszonas-pamociejszonas. Bet szam pilikumam nawajag byut klot pisitam pi cytom łopom Rekinoszonas-gromotienis; winiam tikwin ir jo-stow szkol-miejstiera rûkâ.

Pilikums

da

Rekinoszonas-pamociejšzonaj

iksš kotra pilikuma ti skajtli stow, kury iznok pi rekinoszonom szos gromotienis, un kotram nawajaga byut pisitam pi cytom lopom gromotienies, bet kotram ir jo-stow školmiejstiera rûkâ.

I. Pi saskajtiejšzonas.

1) 7422. — 2) 10,235. — 3) 13,684. — 4) 48,908.
— 5) 215. — 6) 1785. — 7) 20,163. — 8) 654,312.
— 9) 89'890,374. — 10) 14,654. — 11) 123,048. —
12) 196,722. — 13) 9855. — 14) 77,881. — 15)
2840. — 16) 340,716. — 17) 116,852. — 18) 13,256.
— 19) 170,979. — 20) 34,147. — 21) 659,550. —
22) 30,064. — 23) 40,801. — 24) 6705. — 25) 7824.
— 26) 10,323. — 27) 1592. — 28) 4'126,430. —
29) 2'934,987. — 30) 4'192,077.

II. Pi atskajtiejšzonas.

1) 75,252. — 2) 41,252. — 3) 8765. — 4)
22,222. — 5) 6423. — 6) 15,263. — 7) 4332. —
8) 61,153. — 9) 15,642. — 10) 914,813. — 11)
542,289. — 12) 67,817. — 13) 45,608. — 14)
136,878. — 15) 31,395. — 16) 65,689. — 17)
111,643. — 18) 14,689. — 19) 114,275. — 20)
46,598. — 21) 10,903. — 22) 33,017. — 23) 618,754.
— 24) 4'642,568. — 25) 1808. — 26) 78,657. —
27) 2'423,502. — 28) 118,766. — 29) 2'249,938. —
30) 2'006,080. — 31) 43,543. — 32) 96,556. —
33) 3'224,432. — 34) 75,014. — 35) 50,543. —
36) 685,000. — 37) 607,030. — 38) 1514. — 39)
4908. — 40) 5875. — 41) 10,609. — 42) 22,879.
43) 72,609. — 44) 223,925. — 45) 573. — 46)

569. — 47) 27,024. — 48) 60,263. — 49) 86,689.
 — 50) 6166. — 51) 7017. — 52) 7770. — 53) 9822.
 — 54) 18,805. — 55) 287,052. — 56) 7720,185.

III. Pi wajrynoszonas.

1) 1,975'308,642. — 2) 2,962'962,963. — 3)
 3,950'617,284. — 4) 4,938'271,605. — 5) 5,925'925,926.
 — 6) 6,913'580,247. — 7) 7,901'234,568. — 8)
 8,888'888,889. — 9) 949,851. — 10) 1'802,944. —
 11) 4'242,456. — 12) 7'051,736. — 13) 3'422,944.
 — 14) 1'575,615. — 15) 5'585,316. — 16) 121'971,042.
 — 17) 3,523'908,756. — 18) 1'115,010. — 19)
 7'037,120. — 20) 42'555,360. — 21) 1'836,000. —
 22) 44'850,000. — 23) 184'800,000. — 24) 52'200,000.
 — 25) 13'175,000. — 26) 67'640,000. — 27) 2'410,800.
 — 28) 1'981,356. — 29) 45'164,064. — 30) 252,970.
 — 31) 96,929'167,050. — 32) 62'714,412. — 33)
 9,090,750. — 34) 237,692. — 35) 297,115. — 36)
 356,538. — 37) 21'587,656. — 38) 24'286,113. —
 39) 1,111'111,101. — 40) 5,873'546,592. — 41)
 963'315,729. — 42) 18,188'321,445. — 43) 238'733,568.
 44) 531'140,742. — 45) 852'767,910. — 46) 17,260.
 — 47) 258,900. — 48) 34,520. — 49) 431,500. —
 50) 750,000. — 51) 5'000,000. — 52) 1'750,000.
 53) 2'250,000. — 54) 1'618,722. — 55) 3'221,496.
 56) 3'998,961. — 57) 8'001,909. — 58) 13'611,200.
 59) 85'758,080. — 60) 120'410,240. — 61) 154,972,160.

IV. Pi dalejszonas.

1) 228. — 2) 236. — 3) 1777. — 4) 1481.
 5) 2191. — 6) 1'411,605. — 7) 122,112. — 8)
 141,141. — 9) 456,239. — 10) 24,692. — 11)
 39,161. — 12) 43,247. — 13) 11,255. — 14)
 1'656,718 $\frac{3}{4}$. — 15) 828,359 $\frac{3}{4}$. — 16) 552,239 $\frac{3}{4}$. —
 17) 621,269 $\frac{4}{8}$. — 18) 32906 $\frac{5}{8}$. — 19) 2'485,078.
 — 20) 994,031 $\frac{1}{2}$. — 21) 710,022 $\frac{7}{8}$. — 22) 56,342.

— 23) 112,684. — 24) 214,148 $\frac{10}{100}$. — 25) 107,334 $\frac{88}{100}$.
 — 26) 24,365. — 27) 91,638 $\frac{337}{1000}$. — 28) 132,546.
 — 29) 1014 $\frac{8821}{10000}$. — 30) 10,365. — 31) 3861 $\frac{13}{100}$. —
 32) 477 $\frac{11}{100}$. — 33) 45,073 $\frac{24}{100}$. — 34) 228 $\frac{3181}{1000}$. —
 35) 166 $\frac{7610}{10000}$. — 36) 20,257 $\frac{11}{100}$. — 37) 1232. —
 38) 16,963. (1) — 39) 11,364. (4) — 40) 13,755.
 — 41) 158,567. — 42) 1'118,002, — 43) 71,703.
 — 44) 1'400,148. (6) — 45) 267,598. (2) — 46)
 237,865. (1) — 47) 10,238. (27) — 48) 8012. (51)
 — 49) 7274. (55) — 50) 6742. (34) — 51) 35.
 (162) — 52) 52. (177) — 53) 2180. (232) — 54)
 4587. (161) — 55) 28. (216) — 56) 39. (35) —
 57) 2000. (319) — 58) 6111. (77) — 59) 149,187.
 (245) — 60) 58,093. — 61) 2743. — 62) 27,259.
 63) 1084. — 64) 250. — 65) 48. (7067).

V. Pi saskajtiejszonas ar worda-skajtlīm.

1) 96 pyury 3 sic. — 2) 999 bierk. 15 Rejgys
 pud. 4 marc. — 3) 152 bierkowys, 13 Rejg. pud., 15
 marc. — 4) 3284 rub. sud. 82 kap. — 5) 7653 rub.
 sud. 12 kap. — 6) 543 godi 2 nied. 1 dina. — 7)
 32 kopas 17 goboļu. — 8) 55 ulekszy. — 9) 9270
 rub. s. 88 kap. — 10) 5 bierkowys. 313 marc. 4 loti.
 — 11) 2776 czetwerties, 4 czetwieryki, 4 garczy. —
 12) 12,320 bierkowys 11 Rejgys pudu 10 marcinies. —
 13) 50 Pudu 15 marcin. — 14) 721 bierk. 155 marc.

VI. Pi atskajtiejszonas ar worda skajtlīm.

1) 1234 rub. sud. — 2) 123 rub. sud. 12 kap. —
 3) 456 rub. 88 kap. — 4) 876 rub. 64 kap. — 5)
 65 pyur. 5 sic. — 6) 630 czetwerties 2 czetwieryki
 3 garczy. — 7) 29 last. 16 pyuru 4 sic. — 8) 29
 godi. — 9) 2655 rubli 25 kap. — 10) 449 rub. 93
 kap. — 11) 26 marc. 19 lotu, 3 czwierzis. — 12)
 455 rub. 10 kap. — 13) 288 bierkowys 8 pudu 44
 marc. 41 zołotniks. — 14) 37 godi 3 mien. 9 dinas. —

15) 47 godi 8 mien. 26 dinas. — 16) 44 godi 3 mien. 17 dina.

VII. Pi wajrynoszonas ar worda-skajtlim.

1) 123,400 kap. — 2) 13,765 kap. — 3) 3766 rub. — 4) 17,630 rub. 22 kap. — 5) 23,055 rub. 6 kap. — 6) 112,233 pyury. — 7) a. 1779 bierk. 9 Rejg. pud. 12 marc. — b. 1725 bierk. 2 Rejg. pud. 8 marc.; — obiejim kûpâ 3504 bierk. 12 Rejg. pud. — 8) 1075 kopas siru. — 9) 8766 stund. — 10) 3150 rub. — 11) 270 last. 58 pyuru 4 sic. — 12) 2382 bierk. 11 Rejg. pud. 4 marc. — 13) 4198 czetwiertiu 4 czetwie-ryki. — 15) 28 Pudi 13 marc. 16 lotu.

VIII. Pi dalejszonas ar worda-skajtlim.

1) 887 rub. — 2) 213 marc. 21 loti. — 3) 1 Puds 20 marc. — 4) 12,057 rub. 5 kap. — 5) 567 rub. 23 kap. — 6) 87 lasties 6 pyury 5 sicieni. — 7) 35 rub. 37 kap. — 8) 967 rub. 80 kap. — 9) 212 jjudzu. — 10) 16 rejż. — 11) 85 rejż. (2) — 12) 20 rejż. — 13) 323 marc. 16 lot. — 14) 712 marc. 23 lot. 2 czwierzis. (22 palik). — 15) Tamâ godâ 1830, 14ta Rudinia-mieniest. — 16) 20 rub. 40 kap. — 17) 192 rub. 80 kap. — 18) 602 rub. 64 kap.

IX. Pi treju skajtlu rekinoszonas.

1) 8480 rub. — 2) 282 rub. — 3) 3 rub. — 4) 13 rub. — 5) 45 pyury. — 6) 25 rub. — 7) 72 kap. — 8) 15 kap. — 9) 3989 rub. 25 kap. — 10) 214 rub. 70 kap. — 11) 7656 rub. 52½ kap. — 12) 93½. — 13) 95 pudi. — 14) 27 rub. — 15) Joniam 30, Juram 36 rub. — 16) Grytaj 98 kap., Ilzaj 1 rub. 96 kap., Iwaj 2 rub. 94 kap., un Zolaj 3 rub. 92 kap. — 17) Bartuls 43 rub. 50 kap., Miejkuls 36 rub. 25 kap., Tansławs 65 rub. 25 kap. Wini bieja nupelniejuszy: Bartuls 13 rub. 50 kap., Miejkuls 11 rub.

25 kap. Tansławs 20 rub. 25 kap. — 18) 7 nied. 3 din.
 — 19) 24 jyudzies. — 20) 2 pudi 37 marc. 13 łotu.
 — 21) 50 pudi. — 22) 5 rub. 60 kap. par niedielu
 un 93 $\frac{1}{2}$ kap. dinu. — 23) 3 marc. 13 łotu. — 24)
 395 rub. 43 $\frac{3}{4}$ kap. — 25) 3 pudi 13 $\frac{3}{8}$ marc. — 26)
 59 rub. 24 $\frac{1}{2}$ kap. — 27) 30 kap. — 28) 98 $\frac{1}{4}$ kap.
 — 29) 2 last. 58 $\frac{1}{2}$ pyuru auzu. — 30) 1273 rub.
 46 $\frac{3}{8}$ kap. — 31) A. 461 $\frac{1}{3}$, B. 738 $\frac{1}{3}$, Z. 276 $\frac{1}{3}$, N.
 923 $\frac{1}{3}$ rub. — 32) A. 118 $\frac{1}{3}$, B. 142 $\frac{1}{3}$, Z. 189 $\frac{1}{3}$ ulek.
 33) 6 mien. — 34) 150 racieju. — 35) 12 dinas. —
 36) 100 ulekszu. — 37) 15 plowieju, — 38) 10 orklu.

X. Pi dalu-rekinoszonas.

§ 2. 1) $\frac{1}{3}$, 3) $\frac{2}{9}$, 3) $\frac{3}{9}$, 4) $\frac{3}{9}$, 5) $\frac{4}{9}$, 6) $\frac{1}{3}$,
 7) $\frac{1}{3}$, 8) $\frac{1}{3}$, 9) $\frac{1}{3}$, 10) $\frac{1}{3}$.

§ 3. $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$.

§ 4. 1) $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$.

2) $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$.

3) $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$.

4) $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$.

5) $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$.

6) $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$.

7) $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$.

8) $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ aba $\frac{1}{3}$.

9) $\frac{1}{3}$ un $\frac{1}{3}$ (palik 1). — 1) $\frac{1}{3}$, 2) $\frac{1}{3}$, 3) $\frac{1}{3}$, 4)
 $\frac{1}{3}$, 5) $\frac{1}{3}$, 6) $\frac{1}{3}$, 7) $\frac{1}{3}$, 8) $\frac{1}{3}$, 9) $\frac{1}{3}$, 10) $\frac{1}{3}$, 11) $\frac{1}{3}$,
 12) $\frac{1}{3}$, 13) $\frac{1}{3}$, 14) $\frac{1}{3}$.

§ 5. 15) 40 kap., 50 kap., 80 kap., 60 kap., 35
 kap., 16 kap.

16) 80 kap., 62 $\frac{1}{2}$ kap., 70 kap., 44 kap., 81 $\frac{1}{2}$ kap.

17) 22 $\frac{1}{2}$ marc. 18) 27 lot. 1 $\frac{1}{2}$ czwierzies.

§ 6. 19) $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub.,
 $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub.

20) $\frac{1}{3}$ marc., $\frac{1}{3}$ marc., $\frac{1}{3}$ marc., $\frac{1}{3}$ marc. $\frac{1}{3}$
 marc., $\frac{1}{3}$ marc., $\frac{1}{3}$ marc.

21) $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub.,
 $\frac{1}{3}$ rub., $\frac{1}{3}$ rub.

- § 8. 22) 3 — 23) $3\frac{1}{2}$. — 24) $3\frac{3}{8}$ rub. — 25) 4 marc.
- § 9. 26) 270 rub. — 27) $11\frac{1}{2}$ bierk.
- § 10. 28) $2\frac{1}{2}$ marc. — 29) $1\frac{1}{10}$. — 30) $47\frac{1}{3}$. — 31) $42\frac{1}{8}$. — 32) 5155 rub. $78\frac{1}{2}$ kap.
- § 11. 33) $5\frac{3}{10}$. — 34) $23\frac{1}{10}$. — 35) 54 pud. $10\frac{1}{2}$ marc. — 36) 9241 rub. $5\frac{1}{10}$ gr. — 37) 11255 rub. $48\frac{1}{10}$ gr.
- § 13. 38) $9\frac{1}{2}$ rub. — 39) $27\frac{1}{2}$ rub. — 40) $6\frac{1}{3}$.
- § 14. 41) $\frac{2}{2}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{8}$. — 42) $\frac{1}{10}$ rub. — 43) $\frac{1}{10}$ — 44) $\frac{1}{10}$.
- § 15. 45) $19\frac{1}{2}$. — 46) $47\frac{1}{8}$. — 47) $4\frac{1}{2}$ — 48) $13\frac{1}{10}$.
- § 16. 49) $\frac{3}{2}$. — 50) $\frac{3}{2}$. — 51) $\frac{6}{10}$. — 52) $\frac{3}{10}$.
- § 17. 53) $131\frac{5}{8}$ rub. — 54) $6\frac{3}{4}$ rub. — 55) $1\frac{1}{4}$ rub. — 56) $2\frac{1}{4}$ last. — 57) $6\frac{1}{11}$. — 58) 8 rub. — 59) 12 rub. — 60) 24 rub. — 61) $5\frac{3}{4}$. — 62) 5. — 63) 5. — 64) 4.
- § 18. 65) 15,153 $\frac{1}{2}$. — 66) 20 $\frac{3}{4}$. — 67) 38 $\frac{3}{4}$. — 68) 201 rub. 66 kap.
- § 19. 69) 182,008 $\frac{1}{8}$. — 70) 50,305 $\frac{1}{8}$. — 71) 9 $\frac{3}{8}$ rub. — 72) 65 $\frac{3}{8}$. — 73) 146 $\frac{1}{4}$. — 74) 8 rub. 10 kap. — 75) $\frac{1}{5}$. — 76) $\frac{1}{6}$. — 77) $\frac{1}{10}$. — 78) $\frac{1}{12}$.
- § 20. 79) $\frac{1}{8}$. — 80) $1\frac{1}{4}$. — 81) 1, $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$. — 82) $1\frac{1}{2}$, $\frac{1}{10}$, $2\frac{1}{4}$, $\frac{8}{8}$, $\frac{2}{10}$, $1\frac{1}{4}$, 1, $1\frac{2}{10}$, $1\frac{3}{10}$.
- § 21. 83) $\frac{1}{8}$ un $\frac{1}{8}$ un $\frac{1}{8}$. — 84) $\frac{1}{4}$ rub. — 85) $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{7}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{5}$. — 86) $\frac{1}{11}$, $\frac{2}{11}$, $\frac{3}{11}$, $\frac{4}{11}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{6}{11}$, $\frac{7}{11}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{11}$, $\frac{3}{11}$, $\frac{4}{11}$, $\frac{5}{11}$ = $\frac{3}{11}$.
- § 22. 87) 3, $4\frac{1}{2}$, 6, $7\frac{1}{2}$, 9, $10\frac{1}{2}$, 12, $13\frac{1}{2}$, 15. — 88) $12\frac{1}{2}$, $13\frac{3}{4}$, 15, $16\frac{1}{4}$, $17\frac{1}{2}$, $18\frac{3}{4}$, 20, $21\frac{1}{4}$, $22\frac{1}{2}$, $23\frac{3}{4}$, 25.
- § 23. 89) $2\frac{7}{12}$. — 90) $\frac{3}{4}$. — 91) $12\frac{1}{2}$ rub. — 92) $\frac{3}{4}$. — 93) $15\frac{5}{8}$ kap. — 94) $\frac{1}{2}$ rub. — 95) $25\frac{5}{8}$ kap. — 96) $\frac{1}{4}$. — 97) $\frac{3}{8}$. — 98) $12\frac{3}{4}$ rub. — 99) $14\frac{3}{4}$ rub. — 100) 15 rub. 30 kap. — 101) 552 rub. 55 kap. — 102) $2\frac{3}{4}$ marc. — 103) 33 rub. — 104) 1 rub. 56 kap. — 105) $1\frac{1}{3}$ rub. — 106) 1 rub. 23 kap. — 107) $3\frac{3}{8}$ rub. — 108) 2 rub. $43\frac{1}{2}$ kap. — 109) 9 rub. 84 kap. — 110) $\frac{1}{10}$ rub. — 111) 34 rub. $42\frac{1}{2}$ kap. — 112) $6\frac{1}{4}$.